

[Formanden.]

Den på dagsordenen opførte sag kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Anden behandling af forslag til lov om midlertidig importafgift.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 6) findes i tidenden sp. 72, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 9).

Der var stillet 24 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Orla Møller: Det fremgår af betænkningen, at der har været et overordentlig stort antal henvendelser til udvalget. Der har i de forløbne timer, siden lovforslaget blev fremsat, været arbejdet næsten uafbrudt. Det er muligt, at mindretallet i forsamlingen har kritiske bemærkninger med hensyn til behandlingen af lovforslaget, men jeg synes, det er rimeligt at sige, at der er taget hensyn til alle de betragtninger, der er fremført. De er overvejet i udvalget, de er fra de forskellige ministres side blevet vurderet. Vi har haft mange og lange samråd med flere af ministrene. Der er, så vidt jeg kan skønne, virkelig foretaget et stykke energisk udvalgsarbejde.

Der er stillet nogle ændringsforslag, som jeg godt vil komme med nogle bemærkninger til først. Disse ændringsforslag imødekommer på en lang række punkter nogle af de alvorlige kritiske bemærkninger, der er fremsat i de henvendelser, der er kommet til udvalget. Jeg er overbevist om, at mange af de henvendelser, vi har fået, ville have fået en anden form, hvis man havde kendt indholdet af disse ændringsforslag. Det er ikke gørligt for mig i detaljer at tage alle disse

ting frem, men jeg skal dog gøre opmærksom på, at det, som ændringsforslagene i hovedsagen går ud på, er at holde halvfabrikata af jern, stål og andre metaller udenfor. Der er også, når det drejer sig om bøger, aviser og tidsskrifter, taget forbehold. Vi har her i landet tiltrådt en UNESCO-overenskomst, der har medført, at vi, når det drejer sig om uddannelsesmæssigt, videnskabeligt og kulturelt materiale, er forpligtet til ikke at opkræve told. Det er der taget hensyn til. Der er på en lang række punkter inden for tekstilindustrien også givet indrømmelser. Det er der også, når det drejer sig om ting, som angår vores landbrugserhverv: gryn af korn; der er taget hensyn til forskellige problemer i forbindelse med benzinimporten og ligeså, når det drejer sig om fedtstoffer og olier, fedtstoffer af rå vegetabilsk art og rå fede olier.

Alle disse ændringsforslag kommer til at betyde, at provenuet af lovforslaget bliver ca. 350 mill. kr. mindre end først anslået. Dette er én sag. Det andet er, at man med disse ting har taget hensyn til en lang række punkter, som skulle gavne vore eksporterehverv, og jeg føler mig helt sikker på, at når man får studeret disse ting og også nogle af de i øvrigt i tiltrædelsestalen fremsatte forslag om forbedringer, så vil reaktionen blive totalt anderledes, end den har været de sidste to dage.

Jeg skal prøve på ganske kort at berøre nogle hovedpunkter i udvalgsarbejdet. Vi har igennem selve lovforslaget ønsket at frembringe nogle virkninger med ét bestemt formål: at nedbringe underskuddet på handels- og betalingsbalancen, og vi har i den forbindelse været inde på alvorlige drøftelser af, hvorvidt en sådan handling som den, regeringen har foreslået, var nødvendig. Der er vel næppe mulighed for på denne sene tid af døgnet virkelig at gå ind i en debat om vanskelighederne i forbindelse med de 13 milliarder kr.s kortfristet gæld, vi har, men det er nødvendigt at få sagt, at den situation, vi står i her i landet, er af en sådan art, at det er nødvendigt at foretage sig noget.

Jeg vil gerne udtrykke det på den måde, at skal man tage alvorligt alt, hvad der er sagt af de tidligere regeringspartier inden for de sidste 3½ år og måske ikke mindre inden for de 2 år, der lå forud, så er det gan-

[Orla Møller.]

ske ejendommeligt, at man ikke vil se i øjnene, at Danmark er i en alvorlig økonomisk situation. I efteråret 1961 udtalte Det økonomiske Råd, at var vi i den situation, at underskuddet på handels- og betalingsbalancen nærmede sig 1,7 pct. af brutofaktorindkomsten, ville der være konstant fare på færde, men denne procent er gået op til omkring de 3. Alene en sådan kendsgerning viser noget om, at det er ekstra påkrævet at foretage en indsats på dette område.

Vi har som det andet punkt drøftet, hvad de penge skulle bruges til, der kommer ind ved denne lovgivning, og af mindretallets udtalelse i betænkningen fremgår det, at man ikke er tilfreds med de svar, man har fået; derfor er det måske nok nødvendigt ganske kort at sige, hvad vi har fået at vide i drøftelserne herom. Vi har fået at vide 4 ting, som jeg synes er af afgørende betydning: regeringen ønsker i samarbejde med Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk at fremme eksporterhvervene, man ønsker at yde en støtte til forskningsarbejdet, til produktudvikling og til at tage fat på visse egnsudviklingsopgaver, hvoraf flere i øvrigt allerede er klar til at sættes i gang med omgående varsel.

Dette betyder, at der vel ikke i detaljer er givet besked om, hvordan regeringen ønsker at løse disse opgaver, men det ligger også i sagens natur, at det forslag, vi her behandler, skal ses i sammenhæng med nogle af de principielle linjer, som man kan læse sig til i tiltrædelseserklæringen på dette område.

Det er blevet hævdet, at hvis vi gennemfører noget sådant som dette her, kommer vi i vanskeligheder i forhold til udlandet, og jeg vil gerne bede statsministeren om på et eller andet tidspunkt i debatten at oplyse, hvor meget der er af reaktioner for øjeblikket, og hvad disse reaktioner går ud på, fra udenlandsk side.

Der er i særlig grad to problemer, som man har hæftet sig ved. Det ene er spørgsmålet, om vi kan komme ud for en eller anden form for gengældelse fra andre landes side; det kunne være interessant at få belyst, hvordan forholdene ligger på dette område. Det andet er spørgsmålet om forholdet til fællesmarkedet; dér er der nogle der har ment, at vi her sætter os i en situation, der gør, at det kunne blive problematisk

at gå ind i fællesmarkedet. Her er det nok værd at gøre opmærksom på, at denne lovgivning er overstået den 1. april 1973, og jeg tror, det vil være rigtigt også at sige, at det må være i fællesmarkedets interesse, at et land, de eventuelt skal have med i et sådant fællesarbejde, har skaffet sig så god en økonomisk situation som overhovedet muligt.

Dette berører et spørgsmål, som også blev omtalt ved første behandling, nemlig hvorvidt det er muligt at skabe større tillid til kronens værdi. Jeg tror, det er et helt urigtigt synspunkt, at man bare ved at gå stille, tale sagte, skulle kunne slippe lettere igenem. Jeg tror, det vil skabe større tillid ude omkring, hvor vor økonomi og hvor vor kronværdi skal vurderes, at en regering dristigt og stærkt tager fat på at skabe fasthed og orden i økonomien. Min personlige opfattelse er den — og den deles af hele den socialdemokratiske gruppe — at vi med dette foretager et skridt, der vil være med til at genskabe tilliden til dansk økonomi.

Der har i forbindelse med udvalgsdrøftelserne også været peget på en lang række vanskeligheder af forskellig art. Det drejer sig i første række om omkostningsniveauet, og det drejer sig om forvridningen inden for erhvervslivet.

Må jeg om det første sige, at der naturligvis bliver en eller anden form for forøgelse, men så vidt det kan skønnes, er den ikke af en sådan art, at man ligefrem behøver at blive rystet over den. Og når det drejer sig om forvridningen, må det også være rigtigt at sige, at der er trods alt grænser for, hvilke forvridninger det vil være gørkligt at komme ud for i løbet af de 1½ år, loven skal gælde. Det er vel også værd at gøre opmærksom på, at man altså på forhånd ved, at loven ophører med denne frist; det vil vel give erhvervslivet muligheder for at vurdere, hvordan man skal lægge sine ting til rette.

Der er i mindretallets udtalelse i betænkningen givet udtryk for en ængstelse for, at dette skulle være ment som et middel til at skaffe sig penge til yderligere offentlige udgifter. Der står på en måske meget forsigtig måde, at det kan friste til forøgelse af de offentlige udgifter.

Må jeg i den forbindelse gøre opmærksom på, at regeringens tiltrædelseserklæring gan-

[Orla Møller.]

ske tydeligt sagde, at der på dette punkt skulle føres en meget forsigtig politik, og der blev oven i købet også sagt, at de reformer, der skal føres igennem, og som er pengekrævende, må finde deres finansiering ved en omlægning inden for budgettet. Derfor er der altså ingen grund til at nære bekymringer på dette område.

Jeg burde også tage en enkelt ting mere op til vurdering; det er oppositionens opfattelse af, hvad kapitalmarkedsrådet skal komme til at betyde i vor fremtidige erhvervsudvikling. Der siger man, at der skal tilstræbes en central politisk dirigerende af erhvervsinvesteringerne. Det er der endnu ikke lagt noget til rette om i den form, udtalelsen herom i betænkningen har fået, og der er tværtimod givet udtryk for fra økonomi- og budgetministerens side, at før der træffes klare politiske afgørelser på dette område, skal der en omfattende drøftelse til med erhvervslivets forskellige parter.

Jeg synes til sidst hæfte mig ved et principielt synspunkt, som er gået igen i næsten alle drøftelserne. Det er det synspunkt, at man med denne politik træder tilbage til en tidligere for længst forladt protektionistisk politik. Må jeg gøre opmærksom på, at hvis dette var ment som noget mere end en midlertidig foranstaltning, var der måske nogen vægt i et sådant argument, men det kan der ikke være, når den er lagt til rette efter en kortfristet periode.

Det forekommer mig, at den drøftelse, vi har haft i udvalget, og alle de mange deputationer, der har været, har understreget både direkte og indirekte, at vi er i en situation, hvor handling er nødvendig, og at denne handling, om end den på forskellige punkter kan få nogle virkninger, der ikke er lige ønskede, i sin helhed peger imod noget, der kan være med til at gavne.

Vi har i særlig grad på dette punkt drøftet spørgsmålet om beskæftigelsen, og jeg har kort antydnet i min tale her, at der vil være muligheder for at sætte egnsudviklingsopgaver i gang, som vil komme til at betyde adskilligt for beskæftigelsen. Men de eksportfremmende foranstaltninger, der kan finde sted ved hjælp af kapitalmarkedsrådets rådgivning og ved regeringens andre foranstaltninger, vil også være med til at

pege i retning af noget, der fremmer vor eksportindustri.

Hvordan man end vil vende og dreje tingene, tror jeg, man kommer til at ende med at sige, at dette er et indgreb, som nok skal vise sig at betale sig både til den ene og til den anden side, og jeg anbefaler på socialdemokratiets vegne at stemme både for ændringsforslagene og for lovforslaget som helhed.

Hans Kjær: Det vil måske være rimeligt, at jeg først giver udtryk for en vis enighed med ordføreren for socialdemokratiet, hr. Orla Møller; det kan måske være rimeligt, fordi det er det, der er nemmest overstået. Men jeg må erklære mig enig med hr. Orla Møller i, at udvalget har arbejdet næsten i døgn drift, siden lovforslaget blev fremsat.

Jeg tror også, at det har været et lærerigt udvalgsarbejde for os alle, men det er måske ikke den samme konklusion, vi har draget af den lærdom, vi har fået.

Jeg tror, hr. Orla Møllers udtalelser ved førstebehandlingen om ansvarligheden i forbindelse med vort ønske om en noget mere forsvarlig behandling af dette lovforslag har fået et særligt skær efter nattens og dagens udvalgsarbejde. Der er jo stillet en række ændringsforslag, som til en vis grad har relation til nogle af de udtalelser, jeg gjorde ved første behandling om vanskelighederne ved sondring mellem begreberne råvare og halvfabrikata, og som måske i nok så høj grad har været påvirket af de synspunkter, der er kommet frem i dette døgn gennem det rekordagtigt store antal deputationer og henvendelser, udvalget har fået, med påvisning af, hvilke ulyksalige virkninger denne lovgivning ville få.

Op så må man vel nok kunne slå fast, hvad der var sket, hvis dette lovforslag var blevet tromlet igennem inden kl. 24 sidste nat, som det var det oprindelige ønske fra regeringens side. Hvis det var sket, ville et uhyre stort antal af disse mange, der i dag er mødt op i udvalget, og som for adskilliges vedkommende er kommet med nogle, jeg synes forståeligt, lidt bitre bemærkninger om, at man nok havde underrettet i øst og vest ude omkring i verden, samtidig med at lovforslaget kom frem, men man viste ikke erhvervslivet det samme hensyn ved at

[Hans Kjør.]

underrette dem om lovforslagets fremsættelse, de ville i så fald være vågnet op i dag og kunne have læst i aviserne om dette udmærkede forslag, som socialdemokratiet synes det er, og endda kunne have læst, at det var blevet gennemført i den skikkelse, det forelå i i går.

Jeg tror nok, man kan sige, at hvis lovforslaget i sig selv og den behandling, det har fået, for at sige det mildt, ikke tangerer det krav om forsvarlighed og ansvarlighed, jeg synes man skal anlægge både i forhold til dette høje ting og til erhvervslivet, så ville en sådan behandling have været rekordagtigt ansvarlig.

Med henblik på de stillede ændringsforslag skal jeg ikke repetere deres indhold; det er jeg oven i købet afskåret fra, for jeg har ikke hæftet mig ved detaljerne deri, sådan som hr. Orla Møller nu gjorde. Men jeg skal fastslå, at når man som jeg er modstander af lovforslaget i dets helhed, så må man naturligvis se det som væsentlige forbedringer, når den procentandel, der skal friholdes, er vokset fra 35 til vel omkring de 50; det kan da kun betragtes som et gode. I hvor høj grad det så vil skabe nye forvridninger, er jeg naturligvis afskåret fra at kunne vurdere på nuværende tidspunkt, men jeg kan da sige, at hvis vi kunne have fortsat et par døgn endnu i samme tempo, så var der måske håb om, at vi kunne være nået op til idealtilstanden, nemlig fritagelse for 100 pct., så havde vi nået et forslag, som jeg synes det skulle have været, for så kunne man helt have sparet sig at fremsætte det.

Når jeg finder det særlig urimeligt at haste et så vidtgående og i sine konsekvenser uoverskueligt forslag igennem, skyldes det ikke alene de mange uheldige virkninger, der er påpeget af de fremmødte deputationer. Jeg må også have lov til at pege på, at vi netop i de seneste måneder har opnået en væsentlig del af den vending i økonomien, der har været efterlyst, siden hr. J. O. Krag sidste gang indtog den høje plads som statsminister, den periode, der sluttede med devalueringen af kronen. Når vendingen er kommet — og den er karakteriseret bl. a. ved, at eksporten i de sidste 5 måneder er vokset med en halv snes procent, medens importen bogstavelig talt har holdt sig på uændret niveau — skyldes det bl. a., at vi

har været ved at få has på stigningen i de offentlige udgifter, og at stigningen i det danske prisniveau i de sidste år har været i langt bedre balance med stigningen hos vore handelspartnere, end tilfældet var tidligere, også under hr. J. O. Krags tidligere regeringsperiode.

Det forekommer mig dobbelt uheldigt, at denne lovgivning på begge disse væsentlige områder kan sætte os flere afgørende skridt tilbage. Man tilvejebringer nu gennem denne ekstratold et milliardprovenu, og selv om man, som hr. Orla Møller gjorde det, forsikrer, at det ikke skal bruges til at øge de offentlige udgifter, så kan man vel ikke nægte, at der ligger en stærk fristelse deri, og denne fristelse rummer i sig selv en risiko, fordi det vel vil være det, der stærkest kan modvirke den bedring i økonomien, som vi nu har set slå igennem. Samtidig skader man altså den anden positive faktor, nemlig den begyndende prisstabilisering, hvad jeg skal gøre et par bemærkninger om lidt senere.

Hr. Orla Møller gav udtryk for, at det var uforståeligt, at oppositionspartierne ikke ville erkende de ulemper og den risiko, der er forbundet med vores betalingsbalanceunderskud og vores valutaunderskud. Ja, jeg vil da sige, at jeg synes naturligvis, det er glædeligt, at regeringen nu erkender den problematik, der ligger i betalingsbalance-spørgsmålet. Det gjorde man egentlig ikke så stærkt tidligere. Det var jo ikke det, der ligefrem karakteriserede den nuværende regering i oppositionstiden, hvor den politik, man stod for, stod i det dårligst mulige forhold til de problemer, som betalingsbalancen har frembudt og selvfølgelig stadig i betydeligt omfang frembyder. Men når man nu motiverer sin indstilling med en såkaldt overraskelse over den betydelige kortfristede gæld, ja, så må jeg spørge: hvor er baggrunden for denne overraskelse? Nu får vi at vide, at denne gæld i alt er 12,9 milliarder kr. — jeg tilgiver gerne oprundingen til de 13 — og i januar måned fik det udvalg, der arbejdede med prisstoppet — det var til orientering bilag 71 til lovforslag nr. 1 i den samling — svar på et spørgsmål, som socialdemokratiets udvalgsmedlemmer stillede, og i det svar blev der oplyst, at man skønnede, beløbet på det tidspunkt var 12 milliarder kr. Ja vel, 0,9 milliarder kr. er

[Hans Kjær.]

immervæk mange penge, men helt overraskende kan situationen jo ikke være, hvis man da ellers har læst svarene på sine egne stillede spørgsmål trekvart år tilbage i tiden. Den foregivne overraskelse skal vel også blot dække over, at socialdemokratiet nu kommer med dette, synes jeg, farlige og meget vidtgående forslag, som jo dækker over noget helt andet end de synspunkter, man hævdede i den nylige valgkamp.

Når forslaget i sine virkninger er så uoverskueligt og vi af den grund også må advare så kraftigt imod det, skyldes det ikke mindst, at dets negative sider er sikre og kommer hurtigt, medens de påståede positive sider er tvivlsomme og i høj grad fortoner sig mere ud i fremtiden. Vi har jo fået bekræftet under udvalgsarbejdet, at omkostningsniveauet vil blive påvirket ikke blot af den beklagelige faktor, jeg ved første behandling pegede på, at investeringsvarerne er direkte belastet og derigennem naturligvis skaber en varig fordyrelse for produktionen i det omfang, man vil følge med i sit produktionsapparat, men vi har jo også fået påvist, at der bliver tale om pristalsforhøjelser. Det er i et svar til udvalget oplyst, at man i hvert fald regner med, at det bliver den direkte anledning til en pristalsportion til juli næste år, men jeg tror ikke, man kan afvise, at man også over for den pristalssituation, der er aktuel til januar, kan opleve, at dette forslag kan blive det skub, der udløser en pristalsportion allerede på det tidspunkt.

Sådanne omkostningsforhøjelser og besværligheder vil ramme nogle virksomheder meget hårdt, og den almindelige forhøjelse af omkostningsniveauet vil komme til at virke særlig hårdt til næste år, hvor man i EF er optaget af at forsøge at begrænse prisstigningerne med en målsætning, så de ikke får en stigningstakt på mere end ca. 3 pct. Det er sådan omtrentlig, hvad vi nu gennem den lov, som skal gennemføres her i aften, lægger oven på de andre omkostningstigninger, vi vil have i vort samfund.

Hertil kommer jo den problematik, som har optaget deputationerne så stærkt, og som finansministeren ved fremsættelsen selv pegede på, at reglerne inden for EFTA umuliggør en tilbagebetaling af afgifter for den eksport, som sker til EFTA-landene. Så

disse virksomheder rammes helt urimelig hårdt og for mange med risiko for lukning som følge.

Jeg savner svar på et spørgsmål, som blev nævnt i udvalgsarbejdet; jeg tror såmænd ikke, det blev formuleret, men jeg vil gerne bede finansministeren eller en anden af de mange økonomiske ministre, regeringen disponerer over ved den slags lejligheder, om at belyse den særlige problematik, der opstår i forhold til de kompensationskøb i samhandelen med Sverige, der er direkte foranlediget af regeringsaftaler.

Det er også nødvendigt for mig at sige et par ord om beskæftigelsessituationen. De opbremsende virkninger af loven melder sig, som jeg sagde før, hurtigt og med fuld sikkerhed. Dermed pådrager regeringen sig det fulde ansvar for udviklingen i beskæftigelsessituationen i vinter, og beskæftigelsen og de prognoser, der er stillet for fremtiden, tegner jo ikke så mørkt et billede, især ikke når vi sammenligner med den udvikling, vi kender i Sverige.

Det er den kortsigtede virkning. Men også på længere sigt kan en række virksomheder få det meget vanskeligt. Det kan vel ikke undgås, at adskillige af dem vil gå ned og hjem som følge af dette. Jeg ved nok, at man siger, beskyttelsen skal opmuntre til nye investeringer, til ny produktion, men det forekommer mig at være teori. Det er jo begrænset, hvad man kan sætte i gang, når nedtrapningen begynder at melde sig så hurtigt. Når hr. Orla Møller selv var inde på de virkninger, der kunne være positive ved den hurtige nedtrapning, må jeg da også pege på, at så kan man i hvert tilfælde ikke tillægge det nogen særlig igangsættende betydning, at der heri rummes en sådan beskyttelse.

Jeg synes også, jeg må pege på, at de alvorlige virkninger, som erhvervslivet bliver ramt af ved denne lovgivning, i sig selv fører til forvridninger af forskellig art, men også indebærer den forvridning, at modstandskraften jo ikke er lige stor. Der kan være virksomheder, der er mere konsoliderede og kan komme igennem, men for mange og især mange mindre virksomheder vil vanskelighederne blive overordentlig store, og der vil blive fremkaldt nye tragedier. Det er jo ikke så enkelt, at man kan indrette sig på, at det kun varer 18 måneder;

[Hans Kjør.]

det er i hvert tilfælde ikke så enkelt, hvis man er gået nedenunder og hjem i mellemtiden.

Og så et par ord om det internationale. Vi hørte i går, at udenrigsøkonomiministeren, tror jeg det var, var enig med mig i, at et lille land som Danmark var ømtåligt stillet, mens indenrigsøkonomiministeren gav udtryk for en anden vurdering end min. Udenrigsøkonomiministeren er over for udvalget fremkommet med forskellige beroligende erklæringer, og jeg noterer med tilfredshed, at hr. Orla Møller nu også efterlyser den højtærede statsministers vurdering af dette forhold. Men samtidig må vi pege på, at der allerede indløber artikler, telegrammer og radiomeddelelser, der belyser det indtryk, som Danmark har gjort ude omkring. Nu har vi i måneder håbet på, at den amerikanske særtold, der havde en sammenhæng med valutasituationen, ikke ville udløse en kædereaktion. I disse måneder har man uge for uge glædet sig over, at det ikke blev tilfældet. Det kan blive et tungt ansvar for den danske regering at have meldt sig som den første, der benytter de samme metoder, rent bortset fra at det naturligvis ude omkring kan være med til at påvirke og måske fejlpåvirke det indtryk, man skulle have af dansk økonomi i den aktuelle situation. Jeg tænker her ikke alene på det spørgsmål, som allerede blev rejst under første behandling om kronens stilling, men også på den virkning, det kan have på lysten til at dække sig ind for de kortvarige tilgodehavender. Det er det her med at være inkassator, mens tid er. Netop på det punkt, som man har peget på er så risikobetonet, synes jeg man løber en større risiko.

Danmark har en tradition som frihandelsland, men den bliver nu brudt, og kendsgerningen er, at vi bliver meget dårligt stillet, hvis andre følger vort eksempel. Det er nu engang sådan, at der er forskel på virkningerne for eksportører i et stort land og eksportører i et lille land. Den eksport, som eksportøren i det lille land har, kan udgøre en meget betydelig andel, og derfor er hans stilling særdeles ømtålig.

Mange har hørt, at der har været kraftige reaktioner i svensk tv. Jeg må naturligvis sige, at for mit eget vedkommende er det kun rygter. Arbejdsforholdene her har af-

skåret mig fra at konstatere med egne øjne og ører rigtigheden deraf. Men det er egentlig ejendommeligt, at denne regering, som op til drøftelserne om forberedelsen af vor indtræden i det europæiske fællesskab også har været meget optaget af relationerne til vores nordiske broderlande, optaget af at sikre, at vor indtræden i dette fællesskab ikke førte til etablering af en toldgrænse i Øresund, netop på det tidspunkt, da vi har fået sikkerhed for, at denne toldgrænse aldrig mere vil opstå, tager initiativet til at indføre den. Om end den skal være midlertidig, er det en kendsgerning, at den indføres.

Sverige er vel det af vore samhandelslande, der rammes hårdest af det skridt, der tages nu. Et telegram har meddelt, at den finske finansminister betegner vor optræden som et brud på internationale aftaler og spille-regler, og det er jo ikke overraskende, for det har man også fra regeringens side konstateret at det er. Finland mener, at man er bundet af sådanne internationale aftaler, og at først og fremmest små lande skal passe på at følge spillets regler. Den finske finansminister gør også opmærksom på, at Finland vel ikke har ønsker om at gå den samme vej, men man kan blive tvunget til at revidere sin opfattelse, hvis det er sådan, at det ene land efter det andet bryder disse aftaler, for hvad har man så internationale aftaler til, siger den finske finansminister.

Jeg må naturligvis tilføje, at det er vort håb, at denne farlige legen med ilden ikke skal føre til større ulykker. Forhåbentlig vil lykken være bedre end forstanden, men vi kan kun håbe. Det er regeringens ansvar, hvis det går stik modsat.

Så var hr. Orla Møller inde på de oplysninger, der er givet til udvalget om, skal vi sige den sideløbende eller efterfølgende lovgivning. Jeg må sige, at jeg har svært ved at bedømme regeringens videre hensigter på baggrund af de oplysninger, vi har fået, for det har ikke været konkrete oplysninger. Selv det udtryk, som er brugt i flertallets udformning af betænkningen om de generelle oplysninger, finder jeg på baggrund af det, vi har fået at vide, er et ganske flot udtryk.

Det er antydnet, som det også blev nævnt her, at der skulle gøres noget ekstra ved egnsudviklingen, og det er jo i sig selv godt,

[Hans Kjær.]

synes jeg. Men hvor er den sunde fornuft, hvis man først skal hæmme eller dræbe en del virksomheder i disse områder for derefter at stille særlige midler til rådighed for at udvikle nogle af dem eller andre igen? Der antydes også noget om billigere investeringer, men først fordyrer man altså investeringerne med denne lovgivning. På disse områder vil man piske med skorpirationer, samtidig med at man udsteder løfter om senere opretning af de skader, man anretter.

Må jeg sige til statsministeren, at jeg vil ikke bruge udtrykket en kinesisk ordning om dette — det var et udtryk, statsministeren i går citerede mig for, uden at jeg havde sagt det — jeg vil gøre det meget enklere ved at sige, at jeg vurderer det som typisk socialdemokratisk politik.

Hvad står man med vished tilbage med, når dette her er gennemført? Man står med vished tilbage med et højere administrationsniveau, der i sig selv kan forringe vor situation. Vi ved, at der bliver et virvar i virksomhederne med at klare bestemmelserne om fritagelser og tilbagebetaling i det omfang, det overhovedet kan lade sig gøre, og det kan altså ikke lade sig gøre i forhold til EFTA-landene, som aftager over halvdelen af vores industrieksport. Vi ved, at toldvæsenet skal udvides, og at monopolmyndighederne får ekstraarbejde, men dertil kommer, som jeg også var inde på i går ved første behandling, en lang række andre administrative besværligheder for erhvervslivet og en række betydelige omkostninger, der ikke lader sig dække efter de oplysninger, der er givet udvalget. Bare en ting som de tvungne ommærkninger af priserne først i forbindelse med indførelsen af afgiften og senere med 3 gange aftrapning af afgiften — altså 4 gange i alt — vil medføre omkostninger på snesevis af millioner kr. hver gang, og gang så med fire.

Men det synes ikke, som om bureaukratiet skal være overstået med det. Tankerne om et kapitalmarkedsråd er jo tilpas flydende, men alt tyder på, at det skal være et

centralt dirigeringsystem over for erhvervslivet, så der bliver sandelig brug for arbejdskraft, ikke til at eksportere eller producere, men til at administrere. Det har der været nok af i erhvervslivet, og det var det, den tidligere regering under indtryk af perspektivplanen var slået ind på at rette på.

Må jeg til sidst igen henvende et ord direkte til statsministeren. Hvad er der i dag tilbage af statsministerens tale om det samarbejdende folkestyre, af løfterne om det fordomsfri samarbejde til alle sider? Intet er der tilbage. Det ligger i skår. Fire uger efter valgkampen er der kommet et nyt standpunkt. Det kunne man måske tage mindre alvorligt, hvis det kun var i forholdet til mit parti eller i forholdet til oppositionen. Men i går var statsministeren også alvorligt inde på ansvarlighedsbegrebet og antydede nærmest, at det var en samfundsfarlig gerning, vi udøvede, når vi krævede nogle dage til at opklare disse ting. Jeg var inde på dette i mine kommentarer til hr. Orla Møllers tale i går, men jeg ønsker at slå fast, at hele ansvaret for det, der sker nu, ligger på regeringen. Det ligger naturligvis også på regeringspartiet og socialistisk folkeparti, som er med til at gennemføre lovgivningen, men det ligger først og fremmest på regeringen.

Jeg har forstået, at den socialdemokratiske gruppe i går havde meget kort tid til at blive orienteret om dette lovforslags mål, midler og hensigter, og når hr. Orla Møller fastslår, at udvalget har fået alle relevante oplysninger, tør jeg ikke tage medansvar for den bemærkning; mig bekendt har vi ikke nået at få læst alle de, er det 105, bilag igenem.

Vi har fået svar fra ministeren om, at der er taget hensyn til en række af disse ting, og de andre ting vil der ikke blive taget hensyn til. Men vi kan ikke vurdere, hvad der er rimeligt, og jeg kan ikke se helt bort fra, at hvis man havde haft en behandling her i tinget, der havde muliggjort, at bilagene til betænkningen også havde foreligget på en sådan måde, at tingets medlemmer havde haft lejlighed til at studere dem, havde der

[Hans Kjær.]

måske været mulighed for en anden vurdering af konsekvenserne af dette lovforslag i socialdemokratiet.

Jeg skal ikke fordybe mig mere i tingene, klokken er mange, men kun til slut gøre den bemærkning, at økonomiministeren — og det er altså indenrigsøkonomiministeren — i går kom med nogle bemærkninger om, at vi måske var lidt misundelige, fordi vi ikke som regeringspartier havde haft et mod som det, regeringen nu udviser. Ud fra min vurdering af dette lovforslag vil jeg erindre om, at der er en form for dristighed, som man i forhold til den risiko, man løber, plejer at kalde dumdristighed.

Nyboe Andersen: Den skepsis, jeg gav udtryk for ved første behandling af det foreliggende lovforslag i går, er desværre kun blevet forstærket igennem det arbejde, vi i de sidste 30 timer i udvalget har gjort med lovforslaget.

Det forekommer mig, at behandlingen har afsløret, at dette lovforslag er blevet fremsat uden tilstrækkelig forberedelse og uden fornøden dybtgående undersøgelse af de virkninger, det vil have, åbenbart ud fra den tankegang, hr. Orla Møller gav udtryk for for lidt siden her, at nu skal der handles for enhver pris, hvad enten det, man foretager sig, er fornuftigt eller ufornuftigt.

Filosofien bag det foreliggende lovforslag synes at være den, at man vil begrænse importen ved en afgift, man vil fremme hjemmemarkedsproduktionen ved at beskytte den gennem denne afgift på importerede færdigvarer, og så vil man op hjælpe eksporten ved de lettelser, som man kan bruge provenuet af importafgiften til at gennemføre. Og det hele præsenteres under en etikette af en aktiv erhvervspolitik eller moderne industripolitik, eller hvordan det nu udtrykkes.

Jeg må sige, at efter dagens forhandlinger forekommer det mig, at der bag ved denne etikette hos socialdemokratiet ligger et gammeldags syn på erhvervslivet, for hele denne tredeling mellem importen, hjemmemarkedsproduktionen og eksportproduktionen eksisterer ikke i praksis. Vi har i dag og i aftes oplevet flere, ja, et par snese eksempler på enkeltvirksomheder eller brancher, hvor situationen er den typiske,

at man sælger på hjemmemarkedet, man sælger en væsentlig del til eksport, og man producerer på basis af importerede maskiner og halvfabrikata. Disse virksomheder og brancher er kommet, den ene efter den anden, og har gjort rede for, hvordan denne importafgift på deres investeringsvarer, på deres maskiner osv., i særlig grad vil blive til skade for deres eksport.

Særlig slem er jo situationen for eksporten til EFTA-området, hvor der ikke kan gives godtgørelse for sådanne afgifter. Jeg må sige, at jeg synes, vi har fået et overvældende indtryk af, at netop den industrieksport, som vores fremtidige betalingsbalance skal bygges op på, generes i det lovforslag, man her har fremsat.

Det er da nok muligt, at man ved dette lovforslag midlertidigt kan få en nedgang i importen, den fremkommer vel allerede på den måde, at der vil blive tale om en vis reduktion af lagerbeholdningerne i denne overgangstid. Men dels falder altså også eksporten, dels vil der ske en stigning i prisniveauet, og den stigning vil gå ind i pristallet. Vi vil få — det er oplyst for os — godt 2 pct. stigning i pristallet, og det vil sige en sikker dyrtidsportion næste sommer. Dermed får vi som resultat en varig forhøjelse af omkostningsniveauet, og det er altså den måde, man vil forbedre erhvervslivets konkurrenceevne og styrke dansk økonomi på ved indgangen til EF, at man varigt vil skabe en ekstra forhøjelse af vores omkostningsniveau. Sandheden er jo, at de egentlige balanceproblemer i dansk økonomi forværres, hvis man gennemfører dette lovforslag, fordi det, man gør, er, at man kurerer på symptomet, den store import, i stedet for at gå i gang med de egentlige problemer.

Jeg vil gerne rejse det spørgsmål, om det virkelig er rimeligt, at en afgift som den, der her er tale om, indgår i pristallet. Told indgår i pristallet, men afgifter holdes uden for pristallet, og da man i 1963 traf den ordning, var det med det mål for øje, at man skulle gøre det muligt at gennemføre finanspolitiske stramninger, uden at sådanne stramninger, uden at sådanne afgiftsforhøjelser, straks førte til, at folk fik deres indkomster for højet, sådan at de ikke mærkede nogen stramning, men kunne opretholde deres forbrug. Det, der foreligger her med det foreliggende lovforslag, er jo en finans-

[Nyhøe Andersen.]

politisk stramning, endda af stort format, en stramning på over 2 milliarder kr. inden for mindre end 1½ år.

Man kan spørge, hvad disse penge skal bruges til. Der er i udvalgsflertallets betænkning udtalt, at det provenu, afgiften indbringer, kan anvendes til en erhvervsfremmende politik efter de generelle linjer, der er fremført over for udvalget. Her lader man det altså stå åbent, at hele provenuet kan bruges på den måde. Det synes ikke at være regeringens opfattelse, at det skal gøres sådan. Regeringens opfattelse, som den er fremstillet over for os, synes at være den, at kun en del af provenuet skal bruges til eksportfremmende og erhvervsfremmende foranstaltninger, mens resten, jeg har endda forstået hovedparten, indtil videre skulle bruges til en styrkelse af kasseoverskuddet. Det vil altså sige, at det er en finanspolitisk foranstaltning, og det forekommer mig, at den efter den praksis, der har været gældende i 8 år her i landet, ikke burde medføre dyrtidsregulering, men jeg ser da meget vel, at regeringen naturligvis ikke ønsker vanskeligheder med SF på dette ømtålige punkt, og vi har jo noteret os adskillige udtalelser af økonomiministeren i den seneste tid, hvori han tager stærkt afstand fra ethvert tilløb til nogen tanke om, at denne regering kan eller vil føre indkomstpolitik. I stedet kurerer man altså videre på symptomerne og hæver varigt det danske indkomst- og omkostningsniveau.

En del af provenuet skal altså bruges. Vi ved ikke hvor meget, vi ved ikke hvornår, og vi ved heller ikke med nogen særlig præcision til hvad. Det er alt sammen noget, der skal drøftes med erhvervene. De erhverv, som man i går end ikke ulejlige sig med at sende lovforslaget til, vil man nu ind i omfattende drøftelser med om det noksom omtalte kapitalmarkedsråd. Hvad vi har fået at vide, er, at man vil sigte mod en mere smidig formidling af kapitalen til eksporterhvervene, når dette råd engang er blevet nedsat. Det vil nok vare nogen tid, og i mellemtiden vil vi opleve en finanspolitisk stramning af størrelsesordenen 6-8 mill. kr. om dagen.

Jeg synes ærlig talt, at den situation kaster et ganske grelt lys over den kritik, vi indtil for ganske få uger siden hørte den

nuværende regering, socialdemokratiet, rette imod den daværende regerings beskæftigelsespolitik. Vi har hørt megen tale om, hvordan vi her i den kommende tid ville komme ind i en situation med en alt for stor ledighed, og nu oplever vi altså, at den nye regering gennemfører en finanspolitisk stramning af størrelsesordenen 6-8 mill. kr. om dagen netop i denne situation. Det er et forbløffende dementi af, hvad man for bare få uger siden angreb den daværende regering for. Men jeg formoder, at man i den kommende tid vil opleve en hel masse særlige foranstaltninger det ene og det andet sted i landet imod ledighed af den ene og den anden art efter mottoet: hvorfor gøre det enkelt, hvis det kan gøres indviklet?

Vi har naturligvis i udvalget stillet spørgsmålet for at få en nærmere begrundelse for de formodede gunstige økonomiske virkninger, som lovforslaget ville have. Jeg må sige, at det har været mere svært, end rimeligt er, at få fornuftige og sigende svar på disse spørgsmål. Et af dem gik ud på, at vi gerne ville vide noget om, hvordan man forestillede sig at den indenlandske produktion ville udvikle sig til erstatning for den import, man vanskeliggør, og det svar, vi fik, lød i al sin enkelthed således: „Man kan ikke besvare spørgsmålet“. Altså man kan ikke, eller man vil ikke sige noget som helst om, hvordan denne importafgift vil virke på den danske produktion.

Det var mit indtryk i dag, at regeringspartiets, eller skal vi sige regeringspartierne repræsentanter i stigende grad fik kolde fødder, efterhånden som dokumentationen rullede frem for udvalget for, at denne 10 pct. importafgift havde generende virkninger på eksporten og på investeringerne i erhvervslivet, og derfor fik vi heldigvis i dagens løb en lang række fritagelser i form af ændringsforslag fra finansministeren. Jeg synes selvsagt, at det er udmærket, at disse ændringsforslag er kommet. De vil utvivlsomt afbøde en række virkninger, der havde været helt utålelige, men jeg skal da ikke lægge skjul på, at tryk ved situationen er jeg på ingen måde. Jeg er ikke sikker på, at dette nu virkelig er blevet afgjort ud fra en tilstrækkelig dybtgående overvejelse, og at der ikke stadig kan være en række virksomheder og brancher, der af den ene eller den anden grund ikke har ladet høre

[Nyhoe Andersen.]

fra sig i den korte tid, der har været til rådighed, men som i virkeligheden også burde være kommet i betragtning.

Disse mange fritagelser for afgiften, som følger af ændringsforslagene, rejser så i øvrigt spørgsmålet, om ikke sagen derved bliver vanskeliggjort på en anden front, nemlig i forhold til udlandet. Vi har fået at vide af regeringen, at reaktionen i EFTA og i fællesmarkedet foreløbig har været, skal vi sige forstående over for dette initiativ fra den danske regerings side, ja, man har endda påskønnet, hedder det i et svar, at Danmark har fastlagt en tidsplan for afviklingen af denne foranstaltning. Jeg forstår, at man også internationalt, i de internationale organisationer, har understreget betydningen af, at regeringens lovforslag, som man kendte det i går, rammer hele importen med den ene undtagelse, at en hel del import fra u-landene var fritaget. Nu er situationen imidlertid den efter de forholdsvis omfattende undtagelser, der nu er gjort, at også en række varer, som ikke stammer fra udviklingslandene, er blevet undtaget fra afgiften. Det er da for eksempel mit indtryk, at det godt kan have spillet en rolle, at der er fremsat en ganske kraftig kritik fra svensk side, og at det måske har været et ønske, at man gerne ville imødekomme denne kritik ved en række af de frigivelser, der er foretaget, og at de i hvert fald rent faktisk vil have denne virkning. Men så må man spørge: hvad siger EFTA, og hvad siger GATT, disse internationale organisationer, til det? For nu kommer man jo ud i en situation, hvor man diskriminerer gennem disse undtagelser ikke bare til fordel for udviklingslandene — det er alle jo glade for, og det anerkender alle at man må gøre — men også til fordel for enkelte industrilande sammenlignet med andre industrilande. Er det ikke en situation, som i virkeligheden vil vanskeliggøre behandlingen af denne danske lovgivning i de internationale organisationer? Jeg må sige, at jeg er betænkelig ved det forsøg på at bagatellisere den udenlandske reaktion på lovforslaget, som regeringen jo ganske åbenbart gør. Pressereaktionen i Sverige har været meget voldsom, og jeg må også sige, at jeg dårligt kan tænke mig noget forslag, jeg havde sværere ved at forestille mig ville komme fra en socialde-

mokratisk regering end netop et forslag om nu at rejse en ny toldmur i Øresund.

Det er egentlig ganske utroligt, at det kan lade sig gøre i betragtning af alt, hvad der fra den side i den senere tid har været talt om vigtigheden af at undgå en sådan toldmur. Jeg tror, at der her slås skår i det nordiske samarbejde, som kan blive nok så ubehagelige. Hvad med Danmarks bestræbelser for at forsvare det nordiske samarbejde over for fællesmarkedet i en situation, hvor vi bliver medlem af et udvidet EF? Jeg har forstået, at udenrigsøkonomiministeren har sagt, at han synes, at vi burde støtte Sveriges ansøgning mere aktivt, end det måske hidtil er gjort. Jeg vil gerne spørge, om det er den måde, det skal gøres på, som dette lovforslag er udtryk for? Så tror jeg svenskerne betakker sig.

Hvad forholdet til EF angår, har den officielle reaktion fra ministermødet i Luxembourg sikkert nok været behersket, andet var jo ikke at vente. Men man får jo gennem både engelske — jeg tænker her på Financial Times, som jeg ved at økonomiministeren læser med megen omhu dagligt — og svenske pressereferater beretninger om, at stemningen på ministermødet var nok så ubehagelig. Men det må jo også siges, at tidspunktet for denne aktion fra dansk side er det dårligst tænkelige. Man står netop over for en fælles europæisk forhandling med USA, og nu bryder så et af de europæiske lande ud af hele denne sammenhæng og optræder som en hund i et spil kegler. Der er ikke nogen som helst tvivl om, at USA vil vide at benytte dette eksempel i de kommende forhandlinger med de europæiske lande. USA vil formentlig også vide at behandle de danske ansøgninger om dispensation fra den amerikanske særtakst på passende vis efter gennemførelsen af dette lovforslag.

Jeg tror, at vi gennem dette mister goodwill hos EF-landene. Jeg mener at lovforslaget er den dårligst mulige indledning til de kommende års samarbejde i et udvidet fællesmarked. Jeg synes også, det er den dårligst mulige indledning til det, man i virkeligheden bør forstå ved en positiv eller moderne aktiv erhvervs politik, en indledning, som vil skade dansk erhvervsliv, og jeg synes for det tredje, at det er den dårligst mulige indledning til det brede politiske

[Nyhøe Andersen.]

samarbejde her i salen, som statsministeren har ofret så mange ord på. Jeg var faktisk personlig naiv nok til at tro, at statsministeren også mente det, og jeg personlig havde da gerne set, at det havde været alvorligt ment, men jeg er faktisk blevet en hel del klogere siden i går.

Man har her forud for åbningsdebatten fremsat et lovforslag, hvis politiske mening vel kun kan være at demonstrere den betydning, som samarbejde med SF har og skal have i den kommende tid. Det kan vel heller ikke undgå at få konsekvenser for den følge-lovgivning på erhvervsområdet, som i væge vendinger er blevet bebudet. I så fald tror jeg ikke erhvervene får megen glæde af de forhandlinger, som de vil blive inviteret til om denne sag.

Jeg skal slutte med at sige, at venstre ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse, men vil stemme imod det.

Dahlggaard: Det udvalgsarbejde, der for en times tid eller to siden har fundet sin afslutning, har været meget hektisk og meget besværligt. Jeg tror, at de fleste af os, der har deltaget i dette udvalgsarbejde, har haft en fornemelse af, at vi har måttet være med til at sikre udførelsen af en hel del af det arbejde, som burde have været udført, inden lovforslaget havde fået sin endelige udformning fra regeringens hånd, og også til at sørge for, at de vurderinger kom frem, som folketinget nu engang skal lægge til grund for sin endelige stillingtagen.

Det lovforslag, som regeringen i går ville haste igennem uden nogen form for kontakt med erhvervene, har gennem udvalgsarbejdet, herunder ikke mindst erhvervsdelegationernes oplysninger, vist sig ikke blot at være et tvivlsomt forslag ud fra de synspunkter, som vi måske kan være uenige om og strides om, altså spørgsmålet om den principielle holdning til den økonomiske politik, den principielle vurdering af de økonomiske udviklingstendenser, men det synes også at have været dårligt udformet set ud fra sine egne forudsætninger. Det fremgår ikke mindst af det overordentlig betydelige antal ændringer i listen over undtagelser fra den midlertidige importafgift, som finansministeren i dag har stillet forslag om i form af ændringsforslag til sit eget lovforslag, som

han altså gerne ville have haft gennemført i går.

Der er for mig ikke megen tvivl om, at denne situation hænger sammen med en mangelfuld indføling i, hvordan dansk erhvervsliv i dag fungerer efter mere end 10 års fremadskridende afvikling af tidligere tiders restriktioner og toldbeskyttelse. Lovforslaget synes efter sin udformning at være baseret på to i og for sig primitive eller i hvert fald gammeldags forudsætninger, nemlig for det første den forudsætning, at man kan sondre mellem eksportindustri og hjemmemarkedsindustri, mellem eksportvirksomheder og hjemmemarkedsvirksomheder, og for det andet den forudsætning, at de enkelte virksomheder baserer deres produktion på råvarer og hjælpestoffer og derudfra frembringer det endelige færdige produkt. Begge dele er fejlagtige, i hvert fald ikke rigtige. Tusindvis af virksomheder afsætter deres varer både herhjemme og i udlandet. Særlig er der grund til at fremhæve, at halvdelen af industrieksporten sker til frihandelsområdet, som i virkeligheden i stigende grad er at opfatte og af de enkelte virksomheder opfattes som en del af hjemmemarkedet. Det forekommer mig, at den største fejl, regeringen har begået ved udformningen af sit lovforslag, er den, at man har overset dette forhold og derfor har udformet sit lovforslag på en måde, der medfører en direkte belastning af industrieksporten netop til frihandelsområdet. Man spørger sig selv, om der ikke her er tale om en brøler. Det kan da ikke have været tilsigtet fra regeringens side.

Og produktionen på de enkelte virksomheder sker ikke alene på grundlag af råvarer og hjælpestoffer. Også komponenter, dele, maskiner osv., som købes hos andre virksomheder både i indland og udland, indgår i samlede produkter, der afsættes både i indland og udland. Arbejdsdelingen mellem industrivirksomhederne er vidt fremskredet. Der har udviklet sig et fint, men også kompliceret samspil, som ikke respekterer landegrænserne, specielt ikke landegrænserne inden for frihandelsområdet.

Disse forhold er ikke taget i betragtning ved lovforslagets udarbejdelse. Derfor er dets virkninger tilfældige. De er uforudsete og uforudsigelige. De er uforberedte fra regeringens side. Jeg synes, at det specielt for

[Dahlgaard.]

handelsministeren må være en ejendommelig start således at være med til at genere praktisk talt hver eneste virksomhed inden for hans embedsområde. Jeg tvivler på, at handelsministeren, hvis han havde haft mere erfaring i sit embede, end han nu engang ifølge sagens natur kan have, ville have givet sin tilslutning til, at regeringen fremsatte dette lovforslag. Denne bemærkning skal altså i og for sig opfattes som en slags tillidserklæring til ministeren.

Jeg vil tro, at både handelsministeren og andre ministre i dag er glade for, at man ikke fik sin vilje i henseende til at jappe lovforslaget igennem i går. De mange ændringer i fritagelseslistens indhold, foreslået af finansministeren, men inspireret af udvalget og delegationsbesøgene, viser, at tiden har været nødvendig, og mere end antyder, at tiden vel i virkeligheden ikke har været tilstrækkelig til dette lovforslags behandling.

Det er en erfaring fra udvalgsarbejdet, at særlig mange virksomheder i egnsudviklingsområderne kan komme i vanskeligheder. Hvis finansministerens oprindelige lovforslag var blevet gennemført uændret, ville der være blevet tale om intet mindre end katastrofer for erhvervslivet i store dele af de jyske egnsudviklingsområder. Der er rådet bod på en del ved de ændringsforslag, som er kommet i dagens løb, men der er ikke rådet bod på alt, og tragedier kan efter min bedste overbevisning ikke undgås på dette punkt. Det vil vise sig, at denne lovgivning er egnsudviklingsfjendsk. Så kan man nok så meget sige, at de penge, der kommer ind, bl. a. skal bruges til egnsudvikling.

Man har været inde på at bedømme lovforslaget på den måde, at det jo blot efter sit provenu svarer til en momsforhøjelse på mellem 2 og 3 pct. Det er nu i sig selv ikke så helt lidt, men jeg vil gerne fremhæve, at erhvervsrepræsentanternes indsigelser mod lovforslaget ikke er gået på dette, at nu kommer der en afgift, som de skal betale, og det kan de ikke lide. Det er altså ikke en kritik fra erhvervslivets side, der svarer til den, man normalt er ude for ved almindelige afgiftsforslag her i folketinget. Nej, man beklager sig over lovforslagets forvridende virkninger på erhvervsstrukturen. Man peger på den omkostningsstigning, som afgif-

ten medfører, og som ikke kompenseres ved eksport til frihandelsområdet. Man peger på det selvmodsigende i, at man 1½ år før eventuel optagelse i fællesmarkedet tager et skridt, som virker i modsat retning af tilpasning til det større markedsfællesskab. Man peger på de afledede omkostningsforhøjelser, ikke mindst lønforhøjelserne, som der ikke fra regeringens side er gjort eller bebudet det bitterste for at modvirke. På dette punkt ligger efter min vurdering regeringens anden store brøler.

Forklaringen på, at man tilsyneladende ikke bekymrer sig om omkostningsudviklingen — og det indtryk har vi ikke kunnet undgå at få under udvalgsarbejdet — skal måske søges i det forhold, at der forud for lovforslagets fremsættelse her i folketinget kun er en enkelt instans, der har været hørt. Det er ikke socialistisk folkeparti, det er ikke engang den socialdemokratiske folketingsgruppe, så vidt jeg forstår. Nej, det er LO, som har fået det forelagt og har godkendt det på forhånd, efter hvad der oplyses i dag i dagbladet Politiken. Jeg synes nok, at når man, som regeringen gjorde i statsministerens tiltrædelseserklæring i går, lægger op til samarbejde med arbejdsmarked og erhvervsliv, så er denne begyndelse af særegent ensidig karakter, og jeg vil benytte lejligheden til at advare regeringen mod at lade tingene udvikle sig på en sådan måde, at den efterhånden i stigende grad opfattes som en snæver LO-regering.

Lovforslagets konsekvenser vil ikke være tilskyndelse til rationalisering og teknologisk fornyelse inden for industrien. Konsekvenserne vil være industriens orientering ensidigt mod hjemmemarkedet og bort fra eksportmarkederne. Der er jo intet nyt under solen, og dette er al protektionismes virkning.

De internationale reaktioner på importafgiften bliver i hvert fald ikke overspillet fra regeringens side. Jeg skal forsøge heller ikke at overspille dette tema, det har jeg simpelt hen ikke nogen interesse i, men en kendsgerning er det jo, som også hr. Nyboe Andersen var inde på for et øjeblik siden, at regeringen i dag har trukket en toldgrænse ned gennem Øresund, i hvert fald en toldgrænse for vareudveksling den ene vej. Vi må håbe, at det ikke udvikler sig til også at blive en toldgrænse for vareudveksling den anden

[Dahlgaard.]

vej. Efter min bedste overbevisning er det også en kendsgerning, at for første gang er der fra dansk side truffet en foranstaltning, som ikke blot vil medføre mere eller mindre venskabelige reaktioner på det officielle plan, men som i det Sverige, der i øjeblikket kæmper med arbejdsløshedsproblemer, også vil blive mødt med en folkelig reaktion. Jeg er som sagt temmelig overbevist om dette, og det gør mig betænkelig. Det burde også gøre regeringen betænkelig.

De skavanker, der knytter sig til lovforslaget, og hvoraf regeringen indrømmer nogle, skal opvejes af alle de herligheder, provenuet af afgiften skal anvendes til. Herom er noget antydnet, men kun lidet sagt klart. Vi må indtil videre gå ud fra, at man stiler mod en dirigeret eller styring, som det hedder i det finere sprog, af erhvervslivets kapitalgrundlag efter de principper, vi har hørt om i de senere års offentlige diskussion. Regeringen ved, at der er principielle forskelle mellem mit partis syn og regeringens syn på dette punkt. Der er også principiel forskel mellem erhvervslivets og regeringens syn. Det forklarer måske det hastværk, regeringen har haft med at sætte sig på de midler, importafgiften nu engang vil indbringe. Så har man ligesom noget at handle med, når man skal møde erhvervslivet ved næste korsvej.

Vi kan for nærværende kun forholde os afventende over for regeringens næste udspil. Efter de sidste 36 timers begivenheder er vores skepsis ikke blevet mindre, end den var før.

Ved første behandling udtalte hr. Poul Dam undren over, at regeringen startede sin virksomhed netop med denne importafgift. Socialdemokratiet og socialistisk folkeparti mødes nu i en flertalsbetænkning. Vi ved ikke, om socialistisk folkeparti har fået løfter af nogen art for sin medvirken, og vi får det vel heller ikke at vide ved denne lejlighed, men en opfordring skal dog ikke mangle.

Jeg går ud fra, at det ikke kan tænkes, at hverken Grønlandsministeren eller hr. Johan Nielsen har fået stillet noget i udsigt for deres helt afgørende indflydelse på den økonomiske politik, der skal føres i området mellem Gedser og Skagen, en medvirken,

som altså gør det unødigt for regeringen at tage hensyn til 88 mandater i folketinget.

Man har under udvalgsarbejdet fra socialdemokratisk side spurgt: ja men hvad vil de andre partier, hvad vil de sætte i stedet? Man kan stille sig det spørgsmål, om det lovforslag, vi behandler, er af en sådan karakter, at man, hvis man ikke vil medvirke til dets gennemførelse, er forpligtet til at sætte noget andet i stedet. Det mener jeg i og for sig ikke. Men jeg vil da gerne erindre om, at jeg allerede under første behandling i går påpegede det ulogiske i, at regeringen angriber langsigtede økonomiske balanceproblemer forårsaget af indenlandske faktorer med kortsigtede forholdsregler over for vor samhandel med udlandet.

Det radikale venstre har i sit program om problemer og løsninger for de kommende 5 år sagt en hel del om, hvad vi vil. Vi mener, at regeringen burde have optaget forhandlinger med arbejdsmarkedets parter allerede nu med sigte på, at indkomstopgøret i 1973 kan medvirke til at stabilisere økonomien, herunder priser og omkostninger. Det er nu, et sådant initiativ bør tages.

Vi peger på reformer af kreditydelsen til nyetableret og risikobetonet virksomhed og til teknologisk udvikling. Vi peger på konjunkturregulerende fonds inden for de enkelte virksomheder og på økonomisk demokrati som et middel til at bringe løntagere og virksomhedsejere til at samvirke om øget kapitaldannelse. Hvad angår målsætningen, tror jeg i og for sig, at vi godt kunne møde regeringen og socialdemokratiet i mangt og meget i disse henseender, selv om vore veje altså er forskellige.

Mit parti beklager, at regeringen har fremsat sit lovforslag om midlertidig importafgift, og vi beklager, at det skal trumfes igennem på det spinkle parlamentariske grundlag, som de nordatlantiske mandater udgør. Det er en start, som unødigt har besværliggjort forholdet mellem socialdemokratiet og det radikale venstre. Jeg vil gerne på mit partis vegne udtale håbet om, at lovforslaget og dets vedtagelse og proceduren for dets behandling ikke er udtryk for en langsigtet linje i regeringens forhold til folketingets partier. Mit parti kan ikke medvirke til dette lovforslags vedtagelse.

Poul Dam: Det skal ikke skjules, at jeg kan beherske min jubel over dette lovforslag. Det er et forslag, man hellere ville have været foruden, men sagen er jo den, at den situation, som er lagt hen til os, er sådan, at der må gøres noget. Valutasituationen, handelsbalancen, alt dette tilsiger, at der skal gøres noget mere gennemgribende, end den hidtidige regering har kunnet få sig selv til. Under disse omstændigheder må man vælge et mindre onde for at undgå et større.

Jeg tror, at lovforslaget, når det nu er nødvendigt, sådan som det er lagt op som en midlertidig importafgift, vil kunne løse en række akutte problemer. Men det skal naturligvis ikke skjules, at der i denne løsning om ikke skabes en række nye problemer så medfølger en række problemer.

Det omfattende udvalgsarbejde, vi har haft — og jeg forstod på hr. Dahlgaard, at det var det mest omfattende, anstrengende og dårligt tilrettelagte udvalgsarbejde, han nogen sinde havde været med i, hvad der har en forklaring — har vist os en lang række specialproblemer og også nogle generelle problemer, som har fået finansministeren til at stille ændringsforslag, men som også har fået mange ikke alene inden for mindretallet til at tænke over en række supplerende problemer. Lad være, at de henvendelser, vi får, er sagsindlæg. Lad være, at vi hører fra dem, der har noget at bekymre sig over, og at vi kun hører den del af deres tanker, som vedrører bekymringerne. Der er en lang række industrigrene, vi ikke har hørt fra, fordi de vil få fordele af denne ordning, og der er en lang række af de henvendelser, vi har fået, der kommer fra virksomheder, som vi ved en smule omtanke kan sige os selv trods alt vil få nettofordel af denne ordning. De ville bare gerne have, at man gav dem nogle yderligere fordele, ved at man fjernede noget af den importafgift, som de kommer til at betale, og det er så menneskeligt. Jeg tror nok, man må sige, at disse mange henvendelser hver for sig kunne have fortjent en langvarig og grundig analyse, og jeg vil egentlig gerne opfordre finansministeren til at følge forholdene inden for de brancher og de virksomheder, som nu har ladet høre fra sig, i den kommende tid for at se, om der skulle være noget at rette. Det kan jo lade sig gøre uden større tekniske vanskeligheder.

Noget af det, der er ubehageligt ved lovforslaget, er naturligvis, at man her for en kort periode begrænser frihandelsprinciperne lidt for meget efter min smag, men at tale om protektionisme i denne forbindelse er dog aldeles meningsløst. Protektionisme taler man om, når samfundet indrettes således, at virksomhederne kan planlægge og indrette deres økonomi, deres investeringer, på længere sigt efter en vedvarende toldbeskyttelse. Der er ikke nogen protektionisme i en 18 måneders ordning, hvor toldbeskyttelsen tilmed aftrappes undervejs gennem hele denne periode. Der er en tilskyndelse til en lagernedgang, der er en tilskyndelse til at udskyde nogle nyinvesteringer, og der er for forbrugerne en tilskyndelse til at købe danske varer, men det er ikke sådan, at virksomhederne uden videre kan regne med, at de i fremtiden har de gode vilkår, som de måske har i nogle få måneder.

Lovforslagets formål er jo, som det er blevet præciseret i flertallets bemærkninger i betænkningen, direkte at nedbringe underskuddet på handels- og betalingsbalancen. Det er efter min opfattelse ikke lovforslagets formål at begrænse forbruget, det er ikke formålet at skaffe penge i statskassen. Disse ting kommer som virkninger, men som bivirkninger af lovforslaget. Forslaget har det klare sigte at påvirke valutabalancen. Men når der nu kommer et provenu — og i og for sig kan man sige, at jo bedre denne lovgivning virker, jo mindre bliver provenuet — er det for os vigtigt at se dette provenu som et middel, der kan anvendes i den aktive, langsigtede erhvervs politik, som regeringen har proklameret, og som SF gerne vil hjælpe regeringen med at udforme.

Vi tror, at der i det, der foreløbig er sagt, ligger en start, og vi vil pege på formuleringen i betænkningen om en situation, hvor samfundet og erhvervslivet samarbejder om et sporskifte i landets økonomiske udvikling. Ikke mindst når man har fulgt de senere års udvikling, er man helt klar over, at et sådant sporskifte er nødvendigt.

Jeg nævnte et par spørgsmål ved første behandling, de er blevet taget op i udvalget, og vi har fået tilsagn om en sådan priskontrolindsats, at vi kan regne med en god virkning af det; vi kan regne med, at priskontrollen vil blive effektiv. Vi har også fået sådanne oplysninger om de byrder, der

[Poul Dam.]

vil ligge på forskellige samfundsgrupper, at vi må regne med, at lovforslaget vil virke relativt progressivt, altså at de dårligst stillede vil få den relativt mindste byrde, og statsministeren har, som der står i betænkningen, givet tilsagn om, at regeringen vil følge udviklingen specielt med henblik på leveomkostningerne for de dårligst stillede, således at der er en mulighed for at gribe ind med særlige foranstaltninger, hvis dette skulle være nødvendigt.

Vi tror, at dette lovforslag, beklageligt nok, er nødvendigt, og vi håber, at dets vedtagelse vil betyde starten til en ny økonomisk politik her i landet til gavn for produktion og beskæftigelse.

Erhard Jakobsen: Med min første bemærkning i dette lille indlæg kommer jeg sikkert til at skuffe nogle. Jeg bliver nødt til at tilstå, at jeg har været fuldkommen enig med min gruppe, og har oven i købet tilladt mig at komplimentere regeringsmedlemmerne med, at jeg synes, det her var genialt. Det er stærkt at sige sådan noget, men jeg synes faktisk, det er det. Jeg vil gerne sige hvorfor på baggrund af den jammer, jeg nu forstår der er over for det både nationalt og internationalt.

Det er vel den eneste gang i den nyere Danmarkshistorie, det her kan lade sig gøre. Det ville ikke have været muligt at gøre det for 1 år siden, det vil heller ikke være muligt at gøre det om 1 år, men det er muligt i denne situation, og derved løser man en konflikt, som alle vi, der kender lidt til økonomi, har følt vi var i. Pengepolitikken kan ikke klare det, forbrugsbegrænsningspolitikken, finanspolitikken kan ikke klare det. Indkomstpolitik er der ingen der ved hvad er, mens alle snakker om den, og den kan ikke klare det. Det eneste, man mente man ikke kunne gøre, var at foretage et direkte indgreb over for importen, og det var vi i og for sig alle sammen enige om. Det kan kun lade sig gøre i et lille interval her, og derfor

synes jeg, det er genialt, at man i regeringen har indset, at der her lå en chance.

Så kommer bekymringerne for udlandet. Dem fra indlandet giver jeg ikke så meget for. Når både venstres og de konservatives ordfører havde frygtelige bekymringer for erhvervslivet, kan jeg kun sige: tænk, hvad erhvervslivet har kunnet holde til i de 3½ år, den forrige regering har siddet. Det kan vist ikke give større bekymringer. Med hensyn til udlandet vil jeg stik imod, hvad der er blevet sagt fra forskellig side, sige: jeg tror, det er på tide, at lande med konstant overskud på deres betalingsbalance bliver klar over, at der er grænser for, hvor langt man kan drive spøgen. Når der bliver manglende balance i udenrigshandelen, skyldes det ikke bare, at nogle landes befolkninger bruger for meget, det skyldes også, at andre landes befolkninger bruger for lidt, og man kan lige så godt dadle dem, der bruger for lidt, som man kan dadle dem, der bruger for meget. Det er vel på tide, at man i nogle nabolande til Danmark opdager, at hvis man skal blive ved med at handle frit med Danmark, hvis Danmark skal være liberal, så skal man også give Danmark mulighed for at være liberal, så skal man give Danmark ordentlige samhandelsvilkår. Det opdager de andre lande pludselig nu, hvor man sætter dem stolen for døren. (*Munterhed*). Jeg hører ikke til dem, der overdriber Danmarks betydning hverken i Vietnam eller Grækenland eller andre steder . . . (*Munterhed*), men jeg ved . . .

Formanden: Bifaldstilkendegivelser er ikke tilladt.

Erhard Jakobsen: Det var en skam. (*Munterhed*).

Formanden: Jeg vil gerne påtale medlemmets udtalelse her. Man diskuterer ikke med folketingets formand.

Erhard Jakobsen: Nej, jeg tager det helt til efterretning. Jeg kender også godt forretningsordenen, det er da fuldstændig rigtigt.

[Erkard Jakobsen.]

Det, jeg ville sige, var, at jeg overvurderer ikke Danmarks betydning. Det gør jeg heller ikke, selv om både hr. Nyboe Andersen og hr. Hans Kjær var meget inde på, hvor farlige virkninger det kunne have. Det, mener jeg, er at overvurdere Danmarks betydning. Men jeg mener blot, det er godt, at der i den europæiske frihandelsdiskussion bliver det moment bragt ind, at man kan ikke blive ved med at forlange af et lille land, at det skal stille sig fuldstændig frit, når man så ikke giver landet de vilkår, der skal til. Vort valutaproblem er ikke bare et dansk problem, det er et europæisk problem, og det peger vi på med de foranstaltninger her. Det var det, jeg gerne ville have frem.

Og så var den egentlige grund til, at jeg tog ordet, at jeg helt på linje med, hvad hr. Poul Dam sagde, ville bede finansministeren om at se specielt på automobilbranchens forhold, ikke på automobilbranchen som sådan, men på den måde, registreringsafgiften virker på. Det er rigtigt, hvad der er fremført i referatet over for udvalget, at det virker 3 gange så stærkt på dette område. På grund af den særlige måde, registreringsafgiften beregnes på, virker det 3 gange så stærkt, som det gør i de fleste andre tilfælde, og det synes jeg godt jeg som præsident for FDM lige kunne have lov til at føre frem. (*Munterhed*).

Finansministeren (Grünbaum): Jeg vil gerne, som man plejer, takke udvalget for det arbejde, der er udført. Vi ved, det har været anstrengende, fordi der kun har været kort tid til dette arbejde, og jeg er da ganske enig i, at der var stof til betydelig mere arbejde end det, man har kunnet nå, men det er jo ikke første gang, man i folketinget er blevet stillet over for at skulle træffe beslutninger på ret kort tid, nemlig hvor det har drejet sig om lovforslag, som efter deres karakter har måttet gennemføres særlig hurtigt her i folketinget. Det er jo det, der er situationen.

Jeg beklager, at den imødekommenhed, som vi fra vor side og jeg som den minister, der har fremsat lovforslaget, har vist under udvalgsarbejdet, nu af de tre partier i oppositionen bliver udlagt på den måde, at det

altså var et helt forkert lovforslag, vi kom med, og at vi ikke havde gennemtænkt tingene. Det er rigtigt, at sådan noget som det, der er sket her under dette korte udvalgsarbejde, hvor der vitterlig er stillet en række ændringsforslag af finansministeren af væsentlig betydning — det er jo også indrømmet af de tre partiers ordførere — ville ikke være sket for ganske kort tid siden. Vi har haft adskillige forhandlinger i lignende situationer under den tidligere regering, hvor der praktisk taget ikke var mulighed for fra finansministeren eller andre i udvalgene at få ændringsforslag og slet ikke af den rækkevidde, som det er tilfældet her. Det har vi altså ikke fået nogen tak for, og det må jeg jo tage til efterretning, men jeg vil da ikke love at ændre mig, og jeg vil heller ikke love, at vi som regeringsparti vil ændre os på det punkt. Vi vil fortsat prøve på i det udvalgsarbejde, der foregår, når vi anser det for rigtigt, at give indrømmelser og at fremsætte ændringsforslag, således at det resultat, der kommer ud af folketingets arbejde, bliver det bedst mulige.

Man har talt her om det samarbejdende folkestyre, og jeg tror, det var hr. Hans Kjær, der var meget moralsk forarget over, at der ikke var samarbejdende folkestyre mere i dette folketing efter regeringsskiftet. Hr. Hans Kjær sagde: hvad er der tilbage af det samarbejdende folkestyre? Jeg kan kun sige det fra de få samråd, jeg har været i, jeg har jo ikke siddet der under forhandlingerne, men jeg må da åbent indrømme og erkende, at den holdning, venstre og konservative og radikale har indtaget her, er præcis den samme, som man indtog som regeringspartier. Jeg har ikke kunnet se nogen forskel, og vi har heller ikke kunnet høre nogen forskel i dag i de indlæg, der har været heroppefra, bortset fra hr. Dahlgaards oplæsning af nogle sætninger fra det radikale program om økonomisk demokrati, men det var jo ikke det, vi skulle tale om i dag. Det ville vi da gerne, og det kan da være, vi kan komme til det ved lejlighed. Men det, det drejer sig om her, er jo at gennemføre en lovgivning, som er ganske nødvendig i kampen mod det valutaunderskud, som vel ikke mindst de tre partier, som vi her har hørt, venstre, konservative og radikale, har et meget, meget stort ansvar for fra den periode, hvor de har siddet med re-

[Finansministeren.]

geringsmagten. Det er jo det, det drejer sig om.

Da den forrige regering tiltrådte, var der en stigning i underskuddet, det er rigtigt. Der var vanskeligheder i 1967, og man overtog et underskud på 2 milliarder kr. Men da man fratrådte, afleverede man et underskud på 3½ milliard kr. om året. Det var det, der var resultatet af den forrige regerings økonomiske politik. Det var den regering, der proklamerede, at nu skulle vi se en ny politik, nu skulle man have klaret disse valuta-problemer. Blev det klaret? Det gjorde de altså ikke. De blev nærmest forværret til det dobbelte, et underskud på op imod de 4 milliarder kr. Det er den situation, vi står i i dag.

Dertil kommer en meget stærk stigning i den korte udlandsgæld, som virkelig er et stort problem. Det er ikke bare det, at vi har dette underskud på ca. 3 milliarder kr. i øjeblikket på årsbasis, men vi har denne kortfristede gæld til udlandet, som efter de oplysninger, der foreligger for os i hvert fald, i en given situation kan udvikle sig derhen, at det erhvervsliv, som disse tre partier er så bekymrede for, kan komme ud i noget, som i hvert fald vi ikke ønsker at dette erhvervsliv skal komme ud i.

Vi er videre i en situation, hvor der er stagnation i produktionen. Vi er jo ikke i en situation, hvor der er en vældig vækst i den danske produktion. Vi har tabt i andel på vores eksportmarkeder, det er en kendsgerning. Det har Industrirådet selv gjort opmærksom på. Men hvad der måske er endnu værre, er, at vi har tabt i andel på hjemmemarkedet. Jeg er i hvert fald enig i noget af det, der er blevet sagt af alle tre ordførere for venstre, konservative og radikale, nemlig dette med, at man kan ikke holde hjemmemarkedsproduktionen og eksportproduktionen ude fra hinanden som to adskilte dele. Det var netop det, jeg sagde i min fremsættelsestale. Vi ved, at to tredjedele af, hvad dansk industri producerer, skal afsættes på det danske hjemmemarked. Vi er glade for eksporten, og vi skal øge eksporten, men trods alt er det da således, at for industriens produktion og beskæftigelse spiller det danske hjemmemarked en ganske betydelig rolle, når det er to tredjedele af produktionen, der skal afsættes på dette

hjemmemarked. Derfor forstod jeg ikke rigtig den argumentation, man kom med. Det kan være vanskeligt at øge eksporten. Men vi skal da ikke selv gøre noget for, at også vores afsætning på hjemmemarkedet bliver vanskelig, og det er jo det, den tidligere regering har gjort.

Vi befinder os ganske enkelt i en uhyre kritisk situation, og der er grund til ængstelse, det er jeg helt enig med hr. Hans Kjær i. Der er meget stor grund til ængstelse for dansk erhvervsliv, og derfor er det aldeles nødvendigt med et dybtgående indgreb. Som jeg sagde ved fremsættelsen: det er ikke skatteskruen, der skal strammes nu, og vi skal ikke have en yderligere kreditstramning. Derfor er jeg ganske enig i det, hr. Poul Dam gjorde gældende, at der må et indgreb til, der må et dybtgående indgreb til, og det kan ikke være på de to andre områder, det må være på et område, hvor man sætter temmelig direkte ind over for den import, der truer vores handelsbalance og betalingsbalance og dermed også truer vores beskæftigelse og vores produktion.

Jeg er glad for, at hr. Nyboe Andersen indrømmede, at virkningen af dette forslag kunne blive en nedgang i betalingsbalanceunderskuddet. Men hr. Nyboe Andersen mente, at man reparerede på symptomerne i stedet for at tage fat på det egentlige. Det forstod jeg skulle være noget med indkomstpolitik, og det skulle være noget med at holde inflationen nede og prisstigningerne nede osv. Ja, det var jo det, den tidligere regering gjorde. Det var virkelig storslået, den indkomstpolitik, man førte, og vi har jo set vældige resultater i retning af, at vi fik en afdæmpning i omkostningsstigningen og i inflationen i det hele taget. Sandheden er også dér, at vi ikke fik de resultater i den retning, som hr. Nyboe Andersen var inde på. Det er disse resultater, denne regering vil prøve på at opnå.

Jeg kan godt give hr. Poul Dam det tilsagn, at vi i den kommende tid meget nøje vil følge de brancher og virksomheder, som har henvendt sig til folketingsudvalget, og se, hvordan det kommer til at gå.

Det er en langsigtet politik, der lægges op til, det er et sporksifte i den økonomiske politik. Det er nødvendigt med et ret stærkt indgreb, og jeg mener også, at vi med de ændringsforslag, der er stillet, har vist en

[Finansministeren.]

meget betydelig imødekommenhed over for de ønsker, der er fremsat over for udvalget fra disse forskellige brancher og fra de forskellige virksomheder. Vi har jo udvidet fri-listen fra de ca. 35 pct. til 45 pct., og det vil sige omsat i milliarder kroner, at vi har udvidet denne liste fra 12 milliarder kr. op til 16 milliarder kr., og jeg er ikke ked af, at vi har givet disse indrømmelser. Jeg tager det ganske let, når man her i dag fra oppositionens side driller med, at vi har været nødt til at komme med disse ændringsforslag. Vi kommer gerne med ændringsforslag, hvis vi kan se, at der er noget, der skal rettes, og jeg tror, at vi med disse ændringsforslag har imødekommet den kritik, som også efter min mening med rette kunne gøres gældende i retning af, at vi med det forslag, der lå, i for høj grad ville ramme den del af industriens materialeforbrug, som er i form af halvfabrikata. Det tror jeg vi kan undgå nu, således at vi med det forslag, der nu foreligger, sådan som det ser ud med ændringsforslagene til anden behandling, kan regne med, at der ikke kommer de store problemer, som man altså frygter fra de tre partier venstre, konservative og radikale, men at vi med udgangspunkt i et forslag som det, der nu foreligger, vil være i stand til at nedbringe underskuddet på betalingsbalancen og dermed også give en slags startsignal til en ny økonomisk politik, der på ny kan føre fremad for industrien, og som kan føre til en fornyet fremgang i produktionen med en forbedring af betalingsbalancestillingen på længere sigt.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Jeg tror, jeg kan trøste tinget med, at mine bemærkninger skal blive ganske korte. Hr. Hans Kjær vendte tilbage til diskussionen om overraskelsen over den valutariske stilling for Danmark. Dér vil jeg kun understrege det synspunkt, som jeg trods alt tror man må erkende fra alle sider, at forholdet mellem vores udenrigshandels størrelse, vores korte gæld til udlandet og vores små valutareserver nødvendigvis gør Danmark overordentlig følsomt over for svingninger, der kommer til os udefra. Derfor tror jeg, enhver regering nødvendigvis måtte overveje, på hvilken måde man kunne foretage indgreb eller foranstaltning-

ger, der kunne støtte vores valutariske stilling.

Når jeg hører hr. Nyboe Andersen tale, må jeg sige, at jeg kan ikke opfatte det på anden måde, end at hr. Nyboe Andersen må erkende, at her lå også for den regering, som gik af som følge af valgresultatet, et alvorligt problem. Jeg ved, som vi alle sammen ved, at det ikke lykkedes for regeringen at løse disse problemer. Selv om vi må erkende, at den stramme finans- og pengepolitik førte til en svag ændring i vores valutariske stilling, så var det ikke nok og er ikke nok til, at vi kan gå fremtiden i møde med nogenlunde tryghed. Derfor var det nødvendigt for regeringen, da den trådte til, at forsøge på at foretage noget effektivt, som på kort sigt kunne lette vores handels- og betalingsbalance, og samtidig, som det skete i regeringens tiltrædelseserklæring, lægge nogle linjer frem for, hvorledes en langtidspolitik skal føres. Jeg skal ikke gentage, hvad der blev sagt i denne regeringserklæring, det får vi måske lejlighed til at drøfte i morgen og i overmorgen, men der er en sammenhæng imellem det, vi nu forhåbentlig gennemfører i aften, og den politik, som vi fra regeringens side ønsker at lægge til rette i den kommende tid.

Hr. Nyboe Andersen talte om, at her var tale om en finanspolitisk foranstaltning. Under de drøftelser, vi har haft i udvalget, som jeg har haft lejlighed til at deltage i, har vi understreget, at dette ikke skal ses blot og bart som en finanspolitisk foranstaltning, men at det netop skal ses i den større sammenhæng, sådan som det er udtrykt i flertalsudtalelsen i betænkningen. Jeg synes, at man med interesse bør studere mindretalsudtalelsen, der på forskellige områder indeholder nogle interessante synspunkter. Det siges i mindretalsudtalelsen:

„Landets valutariske situation skal efter mindretallets opfattelse stadig følges med største opmærksomhed.“

Det er vi naturligvis taknemmelige for at mindretallet vil gøre, men man må vistnok sige, at stillet over for vores valutariske problem, så er det et meget fattigt standpunkt, man har kunnet samle sig sammen til, at følge situationen med største opmærksomhed.

Videre siger man, at det forslag, som vi her står i færd med at gennemføre, vil bety-

[Økonomi- og budgetministeren.]

de, at man får tilvejebragt midler, der „frister til forøgelse af de offentlige udgifter.“ Vi har fra regeringens side sagt, og det står vi ved, at der fortsat skal føres en stram finans- og pengepolitik, indtil der er sket en væsentlig vending i den økonomiske udvikling i Danmark.

Vi mener, at for at hidføre en sådan væsentlig vending vil det være nødvendigt på basis af de midler, der her skabes, for det offentlige, for staten, at søge en positiv, erhvervsfremmende politik udformet.

Vi har i udvalget givet antydning af, i hvilken retning vi forestillede os det kunne ske, på spørgsmål, men vi har understreget, at vi finder det rigtigst, at der, inden regeringen lægger sig fast på en politik på dette felt, foregår en drøftelse med erhvervene om fremgangsmåder, midler, beføjelser og metoder. Vi tror, dette vil være rimeligst over for erhvervene, vi tror, det vil være en forudsætning for, at det gode samarbejde imellem det offentlige og erhvervene, som er en forudsætning for en effektiv erhvervspolitik i Danmark, skal kunne etableres. Jeg tror, man skal støtte — og det håber jeg da at vi kan få alle folketingets partier med til — en sådan bestræbelse for at få et samarbejde i gang.

Jeg skal ellers ikke gøre yderligere bemærkninger, men må lige anholde en sætning, som hr. Nyboe Andersen kom med. Hr. Nyboe Andersen sagde:

„Hvorfor gøre det indviklet, hvis man kan gøre det enkelt?“

Jeg vil hellere sige: hvorfor ikke gøre noget i stedet for slet ikke at gøre noget? For det var jo det, den tidligere regering endte i, ikke at gøre noget. Nu gør vi noget, nu prøver vi noget. Vi tror, det er effektivt; vi tror ikke, det er noget, der er smertefrit, men vi tror, det er effektivt. Det er dog i hvert fald et forsøg på at gøre noget, og oppositionen burde se det positive heri og burde støtte os i, at også erhvervslivet medvirker i denne politik.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Jeg skal heller ikke bruge megen tid, men forholdet er jo det, at såvel hr. Hans Kjær som hr. Nyboe Andersen i forbindelse med det foreliggende lovforslag kom med den betragtning, at de mente, det ville skade be-

skæftigelsen her i landet. Jeg vil gerne understrege, at jeg ikke kan være enig i denne opfattelse.

Jeg tror, vi alle sammen ved, at vi gennem længere tid har stået over for en højst usikker beskæftigelsessituation med en ledighed, der har været væsentlig højere end sidste år. Vi ved vel også alle sammen, at denne usikkerhed og risiko skyldes i høj grad den alvorlige økonomiske situation, som landet befinder sig i. Det er i alle tilfælde min bestemte opfattelse, at dette lovforslag vil skabe bedre beskæftigelsesvilkår, end vi ellers ville have fået i de kommende måneder, i den kommende vinter.

Forholdet er jo det, som det har været nævnt, at forslaget sigter direkte på at skabe den balance i økonomien, som er den første forudsætning for at sikre en varigt høj og stabil beskæftigelse her i landet. Forslaget vil styrke hjemmemarkedsindustrien og dermed også beskæftigelsen, vil styrke den industri, der konkurrerer med udlandet, og det giver samtidig mulighed for at føre en mere aktiv erhvervspolitik, som især vil gavne eksportindustrien og sikre beskæftigelsen i denne vigtige industri. Og det synes jeg nok der i høj grad er behov for, når vi kender udviklingen igennem de seneste år.

Hertil kan føjes, som det allerede har været anført, at regeringen gennem en effektiv arbejdsmarkedspolitik og en mere omfattende egnsudviklingsindsats vil søge at løse de lokale beskæftigelsesproblemer, som vi i dag kender ud over landet, og som ganske længe har truet med at vokse i de kommende vintermåneder.

Vi har klart tilkendegivet, at vi vil ikke acceptere arbejdsløshed som middel i den økonomiske politik, og denne arbejdsløshed er jo på vej som en følge af den tidligere regerings økonomiske politik. Vi kender som sagt udviklingen ikke mindst gennem de sidste 6-7 måneder, og det er min opfattelse, at dette lovforslag vil medvirke til at vende udviklingen i en positiv retning — det er der behov for — og i alle tilfælde føre til en højere beskæftigelsesgrad end den, vi ellers kunne regne med forud for dette lovforslags fremsættelse.

Udenrigsøkonomiministerens (Ivar Nørgaard): Flere af ordførerne har været inde på reaktionerne i udlandet, på reaktionerne

[Ministeren for udenrigsøkonomi.]

i fællesmarkedet, og man har fremhævet, at den midlertidige importafgift var et brud på internationale aftaler, specielt GATT- og EFTA-aftalerne.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at både EFTA-aftalen og GATT-aftalen giver mulighed for, at et medlemsland kan træffe forholdsregler for at beskytte sin betalingsbalance, men der nævnes alene mængdemæssige importrestriktioner. Vi kunne altså i denne situation i fuld overensstemmelse med de to aftalers ordlyd indføre en egentlig importregulering. Vi har imidlertid valgt en importafgift, og jeg føler mig — også efter at have læst indberetningerne fra vores repræsentanter i udlandet — overbevist om, at vores samhandelspartnere langt foretrækker, at vi har valgt denne foranstaltning fremfor importregulering.

På dansk foranledning blev der i går indkaldt til rådsmøde i EFTA, og man sluttede med at lade pressechefen meddele, at rådet havde taget den danske redegørelse til efterretning. Der var et enkelt medlem, som synes at have erindret, at dengang englænderne indførte surchargen, tog man det til efterretning med beklagelse, og han stillede forslag om, at man skulle gentage et sådant udtryk, men det blev vedtaget, at man ikke skulle tage det til efterretning med beklagelse, men blot notere, at man tog det til efterretning. Det mener jeg er et meget godt udtryk for den holdning og reaktion, man har i EFTA over for den danske ordning.

I fællesmarkedet har Kommissionen noteret sig, at man fra dansk side har underrettet sine partnere så betids, at der rent faktisk ville have været tid til reaktioner fra EF's side på uacceptable aspekter af regeringens program, men man siger dernedefra, at man fra dansk side ved fastsættelsen af afviklingsplanen har taget vare på det punkt, som kunne være blevet taget op af Kommissionen. Som man vil se, er reaktionerne fra fællesmarkedet og EFTA ikke så dramatiske, som nogle af ordførerne vil have gjort det til, og som nogle aviser også i dag har gjort det til.

Flere af ordførerne har været inde på specielt den svenske reaktion, og man har sagt, at den svenske presse er meget bestyrtet. Hr. Dahlgaard nævnte, at befolkningen i Sverige var meget bestyrtet. Må jeg have

lov at citere den ledende artikel i Aftenbladet, hvor det hedder:

„Det er forståeligt, at Krag indfører importafgiften. Med tanke på, at den socialdemokratiske regering også skaffer sig direkte magt over kapitalmarkedet for at kunne styre kapitalen til de importkonkurrerende og eksportrettede industrier, kan landet måske hurtigt sanere sin økonomi. Det er faktisk bedre også for den svenske økonomi, at Danmark økonomisk kommer på fode, end at vi slipper for en kortvarig, men måske følelig bremse på vor handel. På længere sigt ville vor eksport naturligvis blive ramt hårdere, hvis den danske økonomi blev endnu dårligere, end den er i dag.“

Det er et citat af en ledende artikel i et af de største svenske dagblade, et dagblad, der i hvert fald står den arbejdende befolkning i Sverige, som hr. Dahlgaard omtalte, meget nær, da bladet er, hvad man normalt kalder et LO-blad.

Endelig vil jeg gerne citere, bl. a. til hr. Hans Kjærs underretning, direktør Vilhelm Pauss fra Sveriges Industriförbund. Han har holdt en tale i aften om vore foranstaltninger, og han siger her — jeg citerer ordret:

„Danskerne har været snedigere end præsident Nixon ved at sige, at de ophører helt med importafgiften samme dag, som de gennemfører den første toldsænkning over for de gamle medlemslande i et udvidet fællesmarked.

Endnu snedigere er imidlertid den glide af aftrapning af importafgiften. En djævelsk dygtig kender af mærkevareeksportørers markedsstrategi må have haft en finger med i spillet.“

Han slutter med at spørge sine tilhørere:

„Skal vi holde op med at sælge til Danmark? Fristelsen til at blive på markedet med visse priskoncessioner er meget større på det danske end på det amerikanske marked.“

Statsministeren (*J. O. Krag*): Hr. Dahlgaard fremsatte et par udtalelser, som jeg ikke synes skal stå uimodsagte. Han beklagede, at hr. Johan Nielsen og de på Grønland valgte medlemmer havde indflydelse, og han beklagede det især, fordi der ikke blev taget hensyn til de 88 medlemmer af

[Statsministeren.]

oppositionen. Nu skal man jo høre meget herinde i det høje ting, før man bliver sådan rigtig forbavset, men det må åbenbart være gået i glemmebogen for hr. Dahlgaard, at vi fra 1960 til 1964 havde en socialdemokratisk-radikal regering, der baserede sit flertal på et medlem valgt på Grønland. Jeg har oven i købet forstået, at det var et medlem, der stod det radikale venstre særlig nær. Jeg erkender, at hr. Dahlgaard ikke var medlem af den regering — det var hans far, det kan han ikke lastes for. Men jeg må yderligere tilføje, at det var hr. Hilmar Baunsgaard også, og hr. Hilmar Baunsgaard udøvede handelsministerens fulde autoritet ved mange lejligheder, byggende på det nordatlantiske medlem hr. Gam, så værre er det ikke.

Jeg synes også, at der skal et meget stærkt bryst til at sige, at der ikke bliver taget hensyn til de 88 medlemmer af oppositionen, samtidig med at man står og morer sig over, at man har fået indrømmelser i lange baner i kraft af en udvidelse — og jeg tror sagligt meget rigtig udvidelse — af frilisten. Det er dog en mærkelig påstand, meget mærkelig. Hvis jeg ikke går hr. Dahlgaard for nær, vil jeg sige, at det er en forkert påstand, og det ville måske klæde hr. Dahlgaard at trække den tilbage.

Jeg synes, at de ærede medlemmer fra oppositionen har fået mange indrømmelser, og jeg vil da gerne, på samme måde, som finansministeren takkede for udvalgsbehandlingen, også takke og sige, at hvis der gennem dette er sket forbedringer, så er regeringen lige så glad for det, som jeg formoder oppositionen er; det er netop på den måde, det samarbejdende folkestyre virker. Men det kan jo være lidt svært at kende det igen, for det er længe siden, vi har haft det.

Hr. Dahlgaard sagde, at dette var en dårlig begyndelse på tilpasningen af dansk økonomi til fællesmarkedet, og jeg forstår godt, hvad den radikale ordfører mener, nemlig at nu indfører vi en afgift, vi skal afvikle, og det var dog en mærkelig kantet måde at nærme sig fællesmarkedet på. Det må være det, der er meningen med den radikale ordførers udtalelse. Her tror jeg, man skal lægge mærke til noget af det, udenrigsøkonomiministeren sagde. Det, der vil interessere fællesmarkedet i tiltrædelsesøjeblik-

ket, når afviklingen af toldsatserne mellem de nye medlemmer, hvis vi bliver medlem, og de nuværende fællesmarkedetsmedlemmer begynder, nemlig den 1. april 1973, det vil være, at de nye medlemmer kommer ind med en stærkere økonomi end den, der er Danmarks i dette øjeblik. Som jeg sagde det ved førstebehandlingen: medlem af fællesmarkedet eller ikke medlem af fællesmarkedet, vi skal selv holde orden i dette lands økonomi, vi skal holde orden i vort eget hus, og vi skal bringe vort eget hus i orden, inden vi begynder på indmeldelsesprocedurens praktiske forløb. Det er det, dette forslag tager sigte på.

Nu siger hr. Hans Kjær, at hele dette forslag er regeringens ansvar. Det er det begribeligvis. Det er den socialdemokratiske regering, der har fremsat det, det er vort ansvar. Men baggrunden, det er den tidligere regerings ansvar. Den regering, der sad i næsten 4 år, 3 $\frac{3}{4}$ år, med 20 mandaters flertal og ikke evnede at løse det, den selv havde sat sig som sin hovedopgave, at bringe orden i dette lands økonomi. Jeg synes, at de tidligere regeringspartier skulle gå nok så stille med dørene, og jeg er enig med økonomiministeren i, at de tre tidligere regeringspartier vel egentlig burde have medvirket til det forslag, der behandles her i dag. Det forstår jeg at man ikke ser sig i stand til. Jeg har ikke forstået begrundelsen for det, men jeg forstår, at man ikke ser sig i stand til det. Vel, vi er andre, der vil gøre dagens gerning.

Hans Kjær: Arbejdsministeren gav udtryk for, at han ikke delte den opfattelse, der var kommet til udtryk fra oppositionens side over for de beskæftigelsesmæssige virkninger. Det kan naturligvis ikke overraske nogen at få det konstateret. Jeg ville have været mere overrasket, hvis hr. Erling Dinesen var gået herop og havde sagt, at det var han fuldstændig enig i.

Men vi får jo nu se. Der har været megen snak om den arbejdsløshed, som er på vej. Nu skal der også være politisk debat i morgen, men valgkampen er jo forbi. Vi har hørt om den arbejdsløshed i 3 $\frac{1}{2}$ år, men vi kender tallene. Nu kan vi jo se, hvordan virkningerne måtte blive.

Det har en lille smule sammenhæng med en bemærkning, jeg vil gøre til finansmini-

[Hans Kjør.]

steren, som fremhævede, at to tredjedele af vor produktion skal afsættes på hjemmemarkedet. Ja men der er vel ingen, der siger, at det er to tredjedele, der absolut skal afsættes på hjemmemarkedet. Hvis vi skal ind i det, der er målsætningen, en stadig større arbejdsdeling, så er det vel ikke noget problem, om det er på hjemmemarkedet, det bliver afsat, eller det er på eksportmarkedet, det bliver afsat. Det afgørende må trods alt være, at forskellen er det, vi skal leve af. Det er ikke nogen ny opfindelse, at vi ikke lever af at barbere hinanden. Der er — det synes jeg skal være sagt herfra — problemer i dansk økonomi, men det, der er hovedproblemet for dansk erhvervsliv, er omkostningsudviklingen og den deraf følgende udhuling af indtjeningsevnen og overlevelsesevnen, og det løser man ikke med lovforslag, hvis umiddelbare virkninger er omkostningsstigninger, som yderligere vil udhule indtjeningsevnen, og som på lang sigt vil forringe dansk erhvervslivs konkurrenceevne og dermed gøre det mindre vel rustet. Det vil i første omgang true beskæftigelsen, men det vil også indeholde et trusselement over for beskæftigelsen på lang sigt, hvis man ikke kan opretholde konkurrenceevnen, og den tror jeg ikke man opretholder med mere eller mindre kunstige midler, hvis man ikke kan tage fat på det, der er det væsentlige i det.

Jeg takker udenrigsøkonomiministeren for citatet fra Sverige. Nu ved jeg ikke, om det er nogen egentlig kompliment, at man er snedig. Men jeg savnede altså en kommentar til den finske finansministers udtalelse, som jeg citerede.

Tilbage er vel kun at sige til økonomiministeren, som meget kort kom ind på, at jeg igen havde trukket problematikken frem om overraskelsesmomentet, at jeg kan ikke være uenig med økonomiministeren i den grundlæggende del af den del af filosofien, som gik ud på, at dette land er meget ømtåligt over for vilkårene i udlandet. Men det løser jo ikke spørgsmålet om, hvorfor man bliver så forfærdelig overrasket over at konstatere det, som man kunne læse i et udvalgs svar for $\frac{3}{4}$ år siden. Der er jo ikke noget nyt i den problemstilling.

Spørgsmålet er, om den politik, man lægger op her, er den rette vej, og det mener jeg

ikke det er. Jeg kan selvfølgelig gratulere statsministeren med, at hr. Erhard Jakobsen har karakteriseret det som genialt — så må statsministeren selv vurdere værdien af det på baggrund af den specielle Gladsaxe-filosofi om, at problemerne skal løses ved, at de andre skal bruge mere.

Jeg tror ikke, jeg skal forlænge denne debat yderligere. Jeg kan forstå, at det er et sporskifte, man vil. Hr. Per Hækkerup har jo en slags filosofi, som lyder: hellere ramme ved siden af end slet ikke at ramme, og nu vil man lave et sporskifte, men det løser ikke problemerne, hvis man kører ud ad et galt spor.

Derfor — jeg glemte vist at sige det før — vil vi stemme imod lovforslaget.

Dahlgard: Arbejdsministeren var heroppe og sige, at beskæftigelsessituationen er ikke så god, som den skulle være. Jeg forstod, det var beskæftigelsessituationen her i landet, arbejdsministeren tænkte på, ikke beskæftigelsessituationen i Sverige, for den gør vi da i hvert fald ikke i øjeblikket noget til fordel for. I den forbindelse sammenlignede arbejdsministeren med ledigheden i fjor og nævnte særligt, at der skulle gøres noget vældigt i egnsudviklingsområderne. Med hensyn til ledigheden i fjor hænger det, som arbejdsministeren ved eller i hvert fald bør vide, sådan sammen, at i fjor var der en horribel mangel på arbejdskraft, der gav sig udtryk i, at vi måtte tilføre landet et betydeligt antal gæstearbejdere. Det er ikke, håber jeg da, en beskæftigelsessituation som den, vi havde i fjor, regeringen ønsker at genskabe. Det hører jeg da gerne arbejdsministerens udtalelse om.

Hvad angår dette med egnsudviklingen, og at dette lovforslag skal virke vældig godt ind på beskæftigelsen, da kan jeg garantere arbejdsministeren for, at hvis forslaget var blevet gennemført, som det blev fremsat her i folketinget i går, så kan jeg pege på snesevis af virksomheder i egnsudviklingsområderne, som havde måttet indskrænke beskæftigelsen som følge af dette forslag. Nu er der kommet en del ændringsforslag i dagens løb, inspireret af udvalgsarbejdet, og det har rettet noget op på det, men arbejdsministeren skal ikke tro, at det har rettet fuldt op; det varer nok ikke mange dage, før arbejdsministeren vil opdage dette.

[Dahlgaard.]

Når netop det forslag, som vi behandler i dag, fremhæves som et, der skal støtte beskæftigelsen, vil jeg da gerne gøre opmærksom på, at netop i dette efterår vil forslaget have en helt anden virkning. Det vil virke beskæftigelsesmæssigt og aktivitetsmæssigt dæmpende på vores økonomi. Det er i dette efterår, det begynder at bringe afgifter ind i statskassen, men de ekspansive virkninger, som den stærkere beskyttelse skal give, den ekspansive virkning, som skal være et resultat af følgelovene — om kapitalmarkedsråd, og jeg ved ikke hvad, om øget indsats i ęnsudviklingen, som vi kun har hørt ord om hidtil — ja, den begynder ikke at virke før næste år. Hvordan er så den økonomiske situation næste år? Her har vi fra det økonomiske sekretariats økonomiske oversigt, som ikke er mere end halvanden måned gammel, en prognose, der går ud på, at næste år vil der udvikle sig et kraftigt efterspørgselspres — ikke et, der er tilvejebragt af det forslag, vi behandler i dag, men et, som udvikler sig på grundlag af de forudsætninger, som forelå allerede før. Det vil altså sige, at det forslag, vi behandler i dag, virker kontraktivt i øjeblikket, men det virker efterspørgselsskabende næste år, hvor der ikke er brug for det.

Det er den beskæftigelsesmæssige vurdering, jeg synes dette forslag kunne give anledning til, og som der kunne have været grund til at få lidt klarere analyseret fra arbejdsministeren, end det skete her i dag. Arbejdsministerens toneform var nærmest sådan, at man havde fornemmelsen af, at han ikke havde vænnet sig til, at det er ham, der sidder i Laksegade i øjeblikket, og ikke mig.

Statsministeren kritiserede, at jeg skulle have beklaget mig over den rolle, som Grønlandsministeren og hr. Johan Nielsen spiller ved dette forslags vedtagelse i dag. Jeg tror, at statsministeren, når han får fortrykket til disse forhandlinger, vil se, at det har jeg aldeles ikke beklaget mig over. Jeg har tværtimod udtrykt formodning om, at hver-

ken Grønlandsministeren eller hr. Johan Nielsen var stillet noget i udsigt for deres medvirken, og det går jeg da ud fra at statsministeren vil kunne bekræfte.

Hvad angår spørgsmålet om de mange indrømmelser, der er givet til oppositionspartierne under dagens udvalgsarbejde, så er jeg ganske uenig med statsministeren i, at der er givet nogen indrømmelse overhovedet. De ændringsforslag, finansministeren er kommet med, er man naturligvis kommet med af hensyn til regeringen selv. Det har regeringen virkelig gjort klogt i. Jeg vil gå så langt som til at spå, at det varer såmænd ikke et halvt år, før regeringen kommer med et forslag om ændring af lov om midlertidig importafgift, for dette forslag er endnu ikke helstøbt, og det vil regeringen opdage i de kommende måneder.

Hilmar Baunsgaard: Statsministerens betragtninger før nødvendiggør, synes jeg, en kort replik fra min side. Statsministeren gav det udseende af, at han ikke rigtig havde forstået, hvorfor de tre tidligere regeringspartier gik imod dette forslag. Jeg ved ikke, hvor interesseret statsministeren reelt er i, at denne begrundelse bliver understreget, men når der anmodes om den, skal den gives

Se, et land, der som Danmark har hele sin økonomiske velfærd betinget af én eneste ting mere end noget andet: en meget stor udenrigshandel, et sådant land bør sidst af alle være interesseret i at tage midler i anvendelse, som, hvis de følges op af andre lande, genskaber den 1930ernes situation, som den højtærede økonomiminister i går rigtigt sagde vi endnu ikke havde. Sandheden er jo, at regeringen kan kun gøre dette i forventning om at få lov til at være stort set alene om det i Europa.

Hvor slem er vores situation i forhold til andres? Vi har betalingsbalanceproblemer. Os nært stående lande har langt større beskæftigelsesproblemer, end Danmark har. Om nu sådanne lande tølger det op, så har den regering, der har ansvaret for det, ikke

[Hilmar Baunsgaard.]

skygge af ret og ikke skygge af styrke bag en anklage. Den nuværende statsminister og den nuværende økonomiminister har så stærkt som nogen, endda på officielle rejser med det angivne formål at protestere mod midler som dette, gjort opmærksom på den risiko, jeg her nævner.

Der er spillet hasard med grundlaget for Danmarks økonomiske eksistens ved at angribe det, som er nerven i dansk økonomi, den store udenrigshandel. Af alle burde det land, der i forhold til sit indbyggertal har den største udenrigshandel, have holdt sig fra netop det middel.

At hr. Erhard Jakobsen kalder det genialt, gør næppe indtryk på nogen, heller ikke i regeringen. Det er ikke mere genialt, end at adskillige har tænkt den tanke før og med den selvfølgeligelige begrundelse, jeg her har givet, afvist den.

Adam Møller: Hr. Poul Dam var i sit indlæg inde på de mange henvendelser, der var kommet til det nedsatte folkeingsudvalg. Så vidt jeg kan se af betænkningen, er det ca. 80 deputationer, der har haft foretræde. Hr. Poul Dam gjorde i den forbindelse opmærksom på, at der var nogle brancher og en hel del virksomheder, der ikke havde protesteret over for udvalget. Det er absolut rigtigt, at det er der også, for der er nu engang mange brancher, og der er mange virksomheder, heldigvis, i Danmark. Jeg vil dog gerne bede både tinget og regeringen have opmærksomheden henvendt på, at når der ikke er flere, der har søgt foretræde for udvalget for at gøre opmærksom på de vanskeligheder, det kan indebære for deres beskæftigelsesmuligheder og for deres branches afsætningsmuligheder, ja, så skyldes det måske, at forslaget blev fremsat i går, at vi som bekendt har visse kommunikationsvanskeligheder på grund af Danmarks radios manglende kommunikationstjeneste for tiden, og at der er en vis afstand fra nogle dele af landet frem til København.

Jeg ved — det kan man også se af listen her — at for de store brancher, for de store virksomheder spiller det måske ingen rolle at få nogle eksperter sendt over og få udarbejdet de indlæg, man gerne vil komme med. Det kan måske også klares for de lidt mindre, hvis de er grupperet i hovedstads-

området. Men for dem, der skal udøve virksomhed i Nordjylland eller i Vestjylland eller i Sønderjylland eller på Bornholm, og som har mindre virksomheder, stiller det sig anderledes. Derfor vil jeg gerne benytte lejligheden til — når finansministeren gjorde opmærksom på, at regeringen gerne ville følge de brancher og de virksomheder, der har henvendt sig til udvalget, fremover og se på deres vanskeligheder — at bede finansministeren bekræfte, at det ikke alene gælder dem, der har henvendt sig til udvalget, men at det også gælder andre virksomheder, som måske på grund af tidnøden ikke har haft lejlighed til at få en henvendelse igennem.

Statsministeren (*J. O. Krag*): Hr. Hilmar Baunsgaard spurgte om, hvor slem vor situation er i forhold til andre landes. Det kender hr. Hilmar Baunsgaard formentlig selv bedst svaret på. Jeg tror, at hr. Hilmar Baunsgaard ved, at et af de sikreste mål på en økonomisk situations alvor for et land er dets underskud på de løbende poster på betalingsbalancen i procent af bruttonationalproduktet. Jeg føler mig overbevist om, at det er en procent, som den forhenværende statsminister i de forløbne $3\frac{3}{4}$ år mange gange har beskæftiget sig med, sikkert mange gange har været bekymret over og sikkert også mange gange har bedt sine embedsmænd om at give en opstilling over sammenlignet med andre lande. Hr. Hilmar Baunsgaard kender jo svaret. Efter hans regeringstid er der intet land i den vestlige verden, mig bekendt, der har en så høj procent, som vi har. Den afgæede regering har afleveret et bo til sin efterfølger, som stiller os over for en meget, meget vanskelig opgave, en meget bunden opgave. Vi har her i landet et underskud på betalingsbalancen udregnet i procent af vores nationalprodukt på den måde, jeg beskrev det før, der mig bekendt er det største, noget vestligt land har, og vel henimod — ikke helt, men henimod — dobbelt så stort som det, der eksisterede, da hr. Hilmar Baunsgaard overtog sin opgave som regeringsleder efter undertegnede i 1968. Det er resultatet af omtrent 4 års borgerligt styre: en fordobling af underskuddet på betalingsbalancen, en meget stærk og meget betænkelig forøgelse af udlandsgælden, som har bragt den

[Statsministeren.]

korte gæld — hovedsagelig på under 12 måneders løbetid — op i nærheden af de 13 milliarder kr., et tal, som jeg forstår man tager med en vældig ro på de borgerlige bænke, men som jeg nu nok tror vil være adskillig uro, dengang man sad på ministerbænkene.

Derfor synes jeg, at hr. Hilmar Baunsgaard skulle være lidt forsigtig med at tale om, hvem der har angrebet nerven i dansk økonomi, og hvem der har spillet hasard. Jeg ville i hvert fald ikke have brugt de ord, hvis jeg havde været hr. Hilmar Baunsgaard.

Det er hele denne situation, der tvinger den nuværende regering til at foretage noget, der virker. Der er ingen af os, der har prøvet at sige, at det, vi gør her, er uden betænkeligheder. Der er ingen fra regeringspartiet, der har prøvet at sige, at det, vi gør her, har udelukkende gode virkninger. Men når en så ubehagelig, så vanskelig, så svær situation skal løses, så må man bruge virkemidler, der også rummer noget ubehageligt i sig. Det gør dette virkemiddel også, men det er uomgængeligt for landets økonomiske selvopholdelsesdrift, at der nu bliver gjort noget.

Jeg beklager, at de tre forhenværende regeringspartier ikke har mod, mandshjerte og selverkendelse til at stå ansigt til ansigt med den situation, de efterlod sig, og stemme for dette lovforslag, men jeg håber, at vi kan få det ført igennem tinget endda.

Hilmar Baunsgaard: Statsministeren og jeg har haft denne diskussion adskillige gange i de senere år. Vi har været enige om hver gang, at der er to hovedformål med den økonomiske politik: at sikre beskæftigelsen og at bedre valutaforholdene. Det, jeg gjorde opmærksom på, var, at regeringen her har valgt at tage et middel i anvendelse, som et land, der er i beskæftigelsesmæssige vanskeligheder, med mindst samme ret kan gøre brug af, og så er det, jeg siger: hvad så? Så står man dér.

Det er jo ikke sådan, at der ikke er andre midler. Regeringen ved, der er andre midler, og regeringen viger tilbage for disse midler. Det gjorde den, da den var i opposition, og det gør den nu, da den er i regering. De økonomiske virkninger af det, der her er

fremlagt, synes jeg er belyst så udmærket i diskussionen her, at jeg ikke skal gøre mere ved den side af sagen, men jeg tror heller ikke, at de indenlandske økonomiske virkninger vil vise sig at være tilstrækkelige. Men jeg må gøre opmærksom på, at hvis andre lande reagerer, som Danmark har gjort, så har vi skabt situationen fra 1930'erne. Større ulykke er næppe nogen, siden man begyndte at se de sociale velfærdssamfund tone frem, i stand til at erindre. Det er den risiko, som jeg ikke føler at netop Danmark skulle have løbet.

Man kunne, om man havde haft mod, have taget andre midler i anvendelse. Så kunne man formentlig også have fået os i tale. Man ville ikke disse midler. Nu er der sket det, at man står uden mulighed for at stå solidarisk med andre lande om at få ophævet den amerikanske særtold. Den ret har Danmark fraskrevet sig. Tager andre lande dette middel i anvendelse, som vi nu har gjort, så kan vi ikke sige andet end: nå ja, selvfølgelig. Men er det ønskeligt for et land, hvis hele velfærd er betinget af en stor udenrigshandel? Jeg tror, alle kan se, der er en enorm risiko.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg tror ikke rigtig, hr. Hilmar Baunsgaard har forstået, på hvilken afgørende vis det forslag, vi i øjeblikket behandler her i folketinget, adskiller sig fra den amerikanske særtold. Det adskiller sig aldeles afgørende fra det, præsident Nixon har gennemført i USA, ved at have en indbygget automatisk afviklingsplan med nøje angivne niveauer og tidspunkter for denne midlertidige importafgifts afvikling. Dette er aldeles afgørende, og det er denne aldeles afgørende forskel, der har gjort, at de kommentarer, vi har modtaget fra officiel side i udlandet og i internationale organisationer, har haft den karakter, de har. Det vil jeg gerne bede hr. Hilmar Baunsgaard være opmærksom på.

Så kunne jeg have lyst til at spørge hr. Hilmar Baunsgaard — nu skal vi jo ikke blive ved hele natten — om han kunne specificere, hvad det er for andre midler, vi skulle have brugt, hvad det var for andre midler, vi ikke medvirkede til, da vi var i opposition, hvad det er, der er så velsignet, som hr. Hilmar Baunsgaard kan pege på.

[Statsministeren.]

Det tror jeg vi er mange der vil være meget interesseret i at høre lidt mere om.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Hr. J. O. Krag kender det svar på forhånd, fordi det radikale venstre i modsætning til andre har gjort opmærksom på før valget, hvilke midler vi ville tage i anvendelse. Indkomstpolitikken, optagelse af forhandlinger med arbejdsmarkedets parter, en konsekvensdraging af perspektivplanen, som — så vidt man indtil dette øjeblik kan skønne, også på de taler, ministre har holdt i dag — den nuværende regering ikke er villig til. Der er også under denne sags behandling sket ting, som lader ane, at man ikke er ganske enig i de konklusioner, det økonomiske sekretariat hidtil har draget, og følgelig heller ikke vil følge de anvisninger, der er nødvendige efter perspektivplanen. Jeg tror, det vil være klogt for den nuværende økonomiminister at gå i studerekammeret og studere det lidt nærmere.

Statsministeren (J. O. Krag): Det var interessant at høre hr. Hilmar Baunsgaards svar. Det var jo en erfaren mand, der svarede. Og jeg synes, at henvisningen til den tidligere regerings og den tidligere statsministers succeser, enorme succeser på indkomstpolitikens område, er det nok værd at tage med i studerekammeret.

Ninn-Hansen: Der er jo ingen af os, der er klar over, hvor længe statsministeren fortsætter på sin høje post. Det er der ingen der tænker på at spørge om i dag. Selv ikke statsministeren selv, der jo ellers plejer at holde af at spørge. Jeg håber i hvert fald, at statsministeren får lov til at fortsætte så længe, at han får lejlighed til at beskæftige sig med sin egen regerings politik og ikke udelukkende skal fortsætte den diskussion, som vi har hørt statsministeren føre som oppositionsleder. Ja, vi har hørt om det gang på gang, de samme argumenter om det, der skete under den forrige regering, og hver gang uden at statsministeren som oppositionsleder havde noget modforslag. Vi vender os mod den politik, som man vil gennemføre i dag. Det måtte statsministeren være bekendt med på forhånd.

Men jeg synes også, statsministeren skulle have beskæftiget sig lidt med sine allierede, dem, der bevirker, at han kan gennemføre denne sag til trods for de advarsler, vi fremsætter. Jeg hørte med interesse hr. Poul Dam sige, at man tog det forslag, fordi der var et, der var værre. Hvad er det for et, der er værre? Har statsministeren stillet et andet forslag, som SF har afvist? Er det det, hr. Poul Dam taler om? Eller er det hr. Poul Dams righoldige fantasi, der kan udstrækkes dertil, at hr. Poul Dam overhovedet mener, der er noget, der er værre end dette forslag? Jeg ved ikke, om hr. J. O. Krag glæder sig over, at hans nærmeste allierede fortæller, at denne regering begynder med den næstværste løsning.

Poul Dam: Hr. Ninn-Hansen har misforstået mig, men det gør ikke noget. Der er én ting, der er værre, det er at få den gamle regering igen.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-3, ændringsforslag nr. 1, § 4, således ændret, §§ 5 og 6, ændringsforslag nr. 2 om en ny affattelse af § 7, § 7 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 3-24 til bilaget og bilaget, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i dag, torsdag den 21. oktober, kl. 1.05 med følgende dagsorden:

Eventuelt: tredje behandling af forslag til lov om midlertidig importafgift.

Mødet hævet kl. 0.33.

6. møde.

Torsdag den 21. oktober kl. 1.05.

Formanden: Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om midlertidig importafgift ønsker at afgive mundtlig indstilling ved lovforslagets tredje behandling.

Den på dagsordenen opførte sag kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Tredje behandling af forslag til lov om midlertidig importafgift.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 6) findes i tidenden sp. 101).

Der var stillet følgende ændringsforslag:

Af *finansministeren*:

Til § 7.

Paragraffen affattes således:

„§ 7. Loven træder i kraft den 21. oktober 1971.“

Bemærkninger.

Det foreslås, at lovens ikrafttræden udskydes til den 21. oktober 1971.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslaget af *finansministeren* (se ovenfor) vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Anker Jørgensen: Jeg kan på udvalgets vegne meddele, at der har været afholdt

endnu et udvalgmøde, hvor vi har haft besøg af en deputation fra A/S Dansk Kunstsilke.

Endvidere kan jeg meddele, at et sidste spørgsmål, som udvalget endnu ikke havde modtaget svar på, nu foreligger besvaret over for udvalget.

Endelig ligger der også til udvalget et svar fra finansministeren på en særlig skrivelse, som udvalget har modtaget fra Dansk Arbejdsgiverforening.

Hans Kjær: Ved anden behandling lidt tidligere på natten blev der med direkte sigte til mig givet en oplysning om den svenske reaktion ved et citat fra en svensk industrileder. Dagbladet Politiken, der er udkommet dags dato, gengiver en udtalelse fra den svenske statsminister, hr. Olof Palme. Der står her:

„Jeg har direkte over for J. O. Krag givet udtryk for min store skuffelse, sagde statsminister Palme efter mødet. En sådan reaktion kan sammenlignes med en diplomatisk protest. Det mest alvorlige ved det danske skridt er, at det saboterer den nordiske handelsudveksling, mener Olof Palme.“

Må jeg bede statsministeren om at kommentere udtalelsen.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg synes ikke, det kan undre nogen, at den svenske regeringschef må være mindre velfornøjet med, hvad vi har gjort. Det har vi forudset, og vi har truffet foranstaltninger til, at han blev underrettet i så god tid som overhovedet muligt, sådan at den svenske regering ligesom den norske var underrettet så vidt muligt samtidig med, at folketinget blev det.

Men jeg synes nok, man skal lægge mærke til den svenske statsministers officielle udtalelse. Jeg har den her. I et af handelsdepartementet onsdag aften udsendt communiqué hedder det osv. osv. Så står der noget, jeg synes, jeg vil citere:

„Vi har imidlertid noteret, at man allerede fra begyndelsen fastslår et præcist tidsskema for skattens successive bortfald, og at den skal være helt afviklet 1. april 1973.“

Det var jo det, jeg over for hr. Hilmar Baunsgaard gjorde gældende var den store